

IEROMONAH
SAVATIE BASTOVOI

ÎN
NTRE FREUD
ȘI HRISTOS

CATHISHA

Ieromonah
SAVATIE BAȘTOVOI

Între Freud și Hristos

Ediție revizuită și adăugită

CATHISHA

Redactor: Elena Marinescu, Diana Vlad

Coperta: Ierom. Savatie Baștovoii

© Ierom. Savatie Baștovoii

© Editura Cathisma, pentru prezenta
ediție, București, 2008

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României**

**Între Freud și Hristos / ieromonah Savatie
Baștovoii. – Ed. a 6-a, rev. – București:
Cathisma, 2008**

ISBN 978-973-88442-9-2

821.135.1(497)-97

Cuvînt înainte la a șasea ediție

Între *Freud și Hristos* este o carte cu un destin aparte. Mai întîi, pentru succesul neașteptat pe care l-a avut la public, fiind reeditată de șase ori în șapte ani, într-un tiraj care acum depășește 30 de mii de exemplare. În toți acești ani, am primit remarci încurajatoare de la cititorii cei mai diferiți cu putință, din toate colțurile lumii, printre care se numără preoți, călugări, studenți sau profesori de psihologie, medici, profesori de religie, doctoranzi la universitățile din străinătate, adolescenți sau oameni cu experiența vieții de familie, fapt care mi-a descoperit cît de variată este gama cititorilor acestei cărți.

Articole separate din carte au fost preluate, chiar fără știrea mea, în reviste protestante, catolice, în publicații școlare sau ale unor organizații preocupate de

recuperarea homosexualilor, devenind un fel de manifeste care nu mai au nevoie să poarte semnătura unui autor. M-am bucurat, desigur, că oameni care, altminteri, au vederi diferite, s-au simțit reprezentați de aceste articole ale mele.

Acum m-am pomenit în fața unei noi reeditări, a șasea la număr, și am simțit nevoia să adaug cărții puțină greutate, care să motiveze mai deplin titlul ei atât de intrigant. Așa au apărut două eseuri noi: „Valențele freudiene ale artei contemporane” și „Teoria subconștientului, un plagiat târziu”. Cele două articole tratează felul în care tezele freudiste se regăsesc în gigantica mașinărie de manipulare a maselor.

Mulțumesc lui Dumnezeu, Care mi-a dat zile și pricepere la scris, cât și tuturor celor care s-au rugat pentru mine în timp ce eu scriam această carte.

Ieromonah SAVATIE BAȘTOVOI

De ce se sting luminile în discotecii?

Fiecare epocă a însemnat o luptă împotriva a ceva. Renașterea a luptat pentru restaurarea omului, epoca modernă pentru instaurarea democrației ș.a.m.d. Dar cea mai interesantă este lupta care se duce astăzi. Ultima luptă a omenirii, poate pare ciudat, este lupta cu rușinea.

Teoria lui Freud despre complexe, pe care a lansat-o în secolul al XIX-lea, a umplut imediat mințile multora, de multe ori fără știrea și fără voia lor. Nu știu în ce măsură a reușit Freud să ne vindece de aceste complexe, cert este că el a reușit să creeze un complex nou cu care a infectat secolul al XX-lea – *complexul Freud*.

În ce constă acest complex al lui Freud? El constă în căutarea și găsirea obsedantă a unor pricini eliberatoare, cum ar veni, a unor „complexe”. Freud n-a făcut decît să preia nevinovata con-

statare a lui Budha: *Viața este suferință, pentru orice suferință există o cauză.* Însă Freud merge mai departe, anexînd și cauzele acestei suferințe, din punctul lui de vedere, desigur.

Cauzele suferinței lui Freud sînt puțin neobișnuite. Cu toate acestea ele au reușit, în foarte scurt timp, să devină niște cauze comune. Una din ele este dorința băiatului de a se culca cu propria mamă și a fetei cu tatăl (?) – *complexul lui Oedip* –, iar cealaltă e rușinea care provine din sentimentul de inferioritate pe care îl avem din cauza unor nereușite anterioare.

Obsesia reușitei în viață pare să fi găsit în vremea noastră o rezolvare atît de simplă: „Perseverează, impune-te! Cum vrei să te respecte alții, dacă tu însuși nu te respecti? Îvinge-ți timiditatea, cauza tuturor nereușitelor!”

Psihologii moderni oferă o mulțime de metode de a scăpa de timiditate, aceasta devenind o preocupare centrală a pedagogiei școlare și a familiilor tinere. Totul pentru a cultiva personalitatea copilului, pentru a scăpa de frustrarea „comunistă”, „medievalistă”, „ortodoxistă”, cum vreți.

Însă a ucide în tine sentimentul rușinii încă nu înseamnă că tu însuși nu vei

mai săvârși fapte de rușine. Penibilul rezultă tocmai din seninătatea cu care cineva face lucruri jenante, convins că face ceva bun. Dimpotrivă, noi avem nevoie de sentimentul rușinii pentru a evita să ne facem de rîs în fața celorlalți. Rușinea este cheazăia demnității noastre.

Este curios cum tînărul „cu tupeu”, care înainte de a se prezenta trebuie să spună o glumă de care rîde singur, a înlocuit idealul nobilului tăcut și sobru. Acești bufoni ai vremurilor noastre, tinerii descurcăreți, care vînd țigări la bucată sau fac vreo altă afacere micuță, îi fascinează în mod curios pe amatorii de seriale ieftine. Ce simpatici sînt ei cînd nu-și pot aminti cine a scris *Faust* sau spun că Einstein a scris *Sonata lunii!* Și știți ce-i face atît de atrăgători? Faptul că nu se rușinează deloc cînd li se spune că sînt proști.

Eu nu încerc să înlocuiesc acest ideal cu cel creștin, pentru că vreau să fiu citit pînă la capăt. Dar aș propune să ne plimbăm puțin prin tradițiile marilor culturi, să vedem dacă mai avem vreo legătură cu vreuna dintre ele.

Să începem cu grecii antici, care trezesc de obicei multă admirație chiar și

celor care nu știu nimic despre ei. Să luăm cea mai bună variantă a bărbatului timpurilor noastre: tânăr, cu bani, conduce o afacere personală, unul din cei doi care se întâlnesc în lift în reclamele la crema de ghetete și se uită cu invidie la pantofii celuilalt. Unul din cei care, respectând recomandările psihologului său, începe întotdeauna primul vorba.

Acum să ni-l închipuim pe acest bărbat al vremurilor noastre nimerit în grădina lui Pitagora, unde începătorii tac în primii trei ani. Se înțelege că bărbatul nostru, la prima încercare de a se „pune în evidență”, va fi alungat de pitagoreici, ca un bătăran.

Să-l ducem, dar, pe acest bărbat la ta-oiști, poate că acolo îl vor primi. Dar iată că Lao Zi nici măcar nu-și ridică ochii spre vorbăria noului venit, el știe că „tăcînd poți spune toate”.

L-am dus pe urmă la Confucius, dar și acesta, văzînd cît preț pune străinul pe luciul pantofilor săi, îi spune: „Înțelept este cel care, fiind îmbrăcat în zdrențe, poate să stea în adunarea celor îmbrăcați în haine scumpe, fără să se rușineze”¹.

¹ Confucius, *Analecte*, cap. 9 [Despre păstrarea regulilor], 9, 27, Ed. Humanitas, 1995, p. 170.

N-am să continui această călătorie, dar vă asigur că bărbatul nostru nu va fi primit în nici una din culturile popoarelor lumii. Acest ideal este un produs al secolului nostru, care la noi a ajuns relativ recent. Un produs al unui continent lipsit de tradiție, lipsit de religie și de cultură, continentul hamburgerilor.

Reclamele pe care le vedem pe stradă, în ziare și la televizor, toate te îndeamnă să fii primul, să fii cel mai bun. Sigur că îndată apare întrebarea: cum să fie toți „primul”? În tradițiile tuturor popoarelor, pentru a deveni cel dintâi e nevoie de multă luptă, trebuie să te umpli de virtuți. Acum însă e mult mai simplu. Vrei să fii primul? Nici o problemă, cumpără bateriile *DURACELL* și fumează *KENT*, iar dacă nu-ți ajung banii, cel puțin uită-te la una din emisiunile *PRO TV*, toate îți vor spune că ești primul!

Nouă, românilor, această psihologie ne este foarte bine cunoscută de la țigăncile din stradă. Numai ele, pentru a te capta, încep să-ți „ghicească” tot felul de blonde care se țin de tine, că ai mulți dușmani pe care o să-i înfrânghi și că o să-ți vină niște bani din străinătate. Numai că, dacă refuzi să le dai bani, îndată

te umplu de blesteme și afli că, de fapt, ești un prăpădit și că nu te iubește nici o blondă.

Toate aceste laude ale timpului nostru le primim numai dacă vom cumpăra produsul căruia i se face reclamă: cei care beau bere de cutare marcă sînt grozavi; cei care se bărbieresc cu un anume fel de lame sînt bărbați adevărați ș.a.m.d. Altminteri, noi rămînem aceiași români „ne-emancipați” care am fost pînă la instalarea PRO TV-ului și pînă la apariția pe piață a gumei *ORBIT*. Sigur că este o traumă psihologică foarte puternică.

Ești gras? Bea *FANTA* și toate fetele se vor îndrăgosti de tine! Ești pipernicit și colegii de clasă îți dau bobîrnace cînd te văd? Nu-i nimic, dă-te cu after shave *GILLETTE* „pentru bărbați puternici”! Ești o fire enervantă și de aceea nu ai nici un prieten? Încearcă „sensul adevăratei prietenii” cumpărînd un pachet de țigări *ROYALE*!

Trebuie să înțelegem de unde această luptă cu „timiditatea” și cu reziduurile „comuniste” în noile programe școlare și în tot ce vedem și auzim. Cum altfel s-ar fi putut vinde unei femei normale din România sau din Rusia o grămadă de lu-

cruri inutile, cum ar fi parfumuri și creme scumpe cît o vacă? Sau cum s-ar fi vîndut niște hamburgeri din înlocuitori sintetici la prețul pe care poți să-ți cumperi un pui, dacă nu s-ar fi afișat mai înainte pe stradă panouri cu portretul unei tinere femei sub care scrie: „Eu să spăl și să calc”? „Eu să mă mulțumesc cu puțin?” „Eu să fiu devreme acasă?”?

Societatea de azi crește o generație de cumpărători: cumpărători de haine, cumpărători de computere, cumpărători de cărți, cumpărători de contraceptive. E nevoie de multă atenție pentru a nu ne transforma într-un robot comercial care cumpără fără discernămînt lucruri de care nu are nevoie. Dar mai ales să fim atenți să nu plătim pentru aceste lucruri de nimic cu propriile noastre virtuți, cu propria, adevărata noastră demnitate.

Pentru a-și vinde marfa, casele de modă și cosmetică au lansat *complexul fetei fără prieten*. Vîrsta de la care o copilă trebuie să simtă acest complex scade în raport cu setea de bani a producătorilor, așa încît, fără exagerare, îl poți găsi și la fetițele de grădiniță, deși, spun unii, într-o formă nevinovată. Unele mărfuri s-ar fi vîndut în proporție mică, mă refer în

special la lenjeria intimă, ciorapi, bluzițe, fustițe, fiind, clar, niște „unelte de specialitate”, însă, o dată cu lansarea acestui *complex al fetei fără prieten*, ele se vînd bine și în rîndurile copilelor care încă mai au de susținut examenul de capacitate.

Deoarece, la această vîrstă, e normal ca fetele să nu dispună de bani proprii (deși unele, ce-i drept, îi dobîndesc singure, folosind cu îndemînare uneltele pomenite mai sus), s-a inventat un complex și pentru părinții care contribuie cu banii, „complexul părinților încuiați la minte”. De obicei aceștia sînt niște părinți „răi”, care nu-și lasă proprii copii să-și trăiască viața.

Dar cel mai interesant este cînd vînzătorii de mărfuri stranii țin predici religioase. Aceste predici ajung la inima tuturor tinerilor mai curînd decît cele ale Apostolului Pavel: „Dumnezeu ne-a creat atît de minunați, El ne-a făcut bărbat și femeie și a sădit în noi atracția unora către alții. El ne-a poruncit să ne iubim – Dumnezeu Însuși este Dragoste! Iubiți-vă, dar, cît sînteți tineri, cumpărînd prezervativele cutare și contraceptivele cutare. Și, ca dragostea voastră să nu se stingă niciodată, cumpără-i iubitei tale

această trusă de machiaj și această cutie de ciocolată. Începe chiar acum, tinerețea nu ține veșnic...”

De fapt, lucrurile stau puțin altfel, firea ne-o spune. Deși pofta a biruit și a luat locul minții, totuși ne dăm seama că nu-i chiar bine ceea ce facem. Altfel, de unde panica studentei căreia i s-a spus, pe neprins de veste, că i-au venit părinții și sînt pe coridor, iar în patul ei nestrîns mai este cineva? Dar și mai expresivă este rușinea de a se întîlni fata cu părinții băiatului și invers. Dacă nu-i nimic rău în ceea ce faceți, de ce vă rușinați? Cînd a fost să se săvîrșească păcatul, pofta a alungat rușinea, iar cînd vine timpul să mărturisim, rușinea se îmbătoșează.

Poetul Esop, care nu reprezintă tradiția biblică, are o fabulă extraordinară despre rușine: *Zeus, cînd făcu oamenii, rîndui în fiecare felurite înclinații, dar uită să le dăruiască tocmai Rușinea. Și, nemaivînd pe unde să o așeze, îi porunci să intre prin dos. Rușinea se supără și se împotrivi. Dar Zeus își susținu cu tărie porunca și Rușinea zise: „Intru prin dos dacă n-o să intre și Eros prin același loc; dacă va intra el, eu voi ieși”.* În această privință, toți desfrînații sînt nerușinați (Zeus și Rușinea).

Intenționat am pomenit, și acum și mai sus, de tradițiile și credințele altor popoare, pentru a nu părea doar un apologet nesuferit al creștinismului. Virtuțile umane au fost și rămân aceleași în toate timpurile și la toate popoarele: modestia, blîndețea, înțelepciunea, dragostea.

Ceea ce ne călăuzește spre virtute, ca un fir al Ariadnei, este sentimentul rușinii, care, după părerea Sfinților Părinți, este glasul lui Dumnezeu din noi. Rușinea nu este prezentă la copii, atîta timp cît aceștia se află în starea de inocență fericită, care este dincolo de virtute. Ea apare însă odată cu primele mișcări spre păcat, cînd copilul află ce este binele și răul.

Fetița care pînă mai ieri îți sărea în brațe cînd te vedea, după ce a văzut un film cu triumphi roșu, roșește și devine foarte timidă. Această rușine este ceea ce o oprește să ajungă la păcat odată cu vîrsta, numai dacă nu se va potrivi emisiunilor care o îndeamnă să-și „îvingă” timiditatea. Această rușine ar putea-o salva și de alte situații jenante și, de ce nu, tragice, redînd-o nevătămată viitoarei sale familii, copiilor și soțului. „Rușinea femeii oprește păcatul”, spunea unul din Părinții pustiei.

Rușinea este starea tuturor oamenilor de după cădere. Atunci când ne împotrivim rușinii, pentru a săvârși păcatul, noi ne împotrivim glasului lui Dumnezeu, care *umblă în răcoarea serii* și strigă: *Adame, unde ești?* (Facerea 3, 9).

Noi toți am moștenit această fire, și cei care cred în Dumnezeu, și cei care nu cred. Dacă vreți, aceasta este o dovadă că Dumnezeu există, că Biblia este adevărată. Urmăriți-i pe tinerii care vin din provincie la studii în orașe. Minunați-vă de timiditatea lor, de care rîd prezentatorii emisiunilor deșuchete de la TV. Minunați-vă de roșeața din obrajii lor atunci când își cumpără un pachet de țigări într-un bar aglomerat. Minunați-vă de modestia cu care stau pe tușă în discotecile barbare, așteptînd să vină un blues, ca să-și invite la dans fata de care s-au îndrăgostit.

V-ați întrebat vreodată de ce se sting luminile în discoteci și de ce acești tineri se rușinează să danseze? V-ați întrebat de ce adolescentele se închid în cameră și se învață una pe alta acele mișcări nefirești? V-ați întrebat de ce studentele din anul întâi nu se dau scoase din cameră atunci când își vopsesc pentru prima

oară părul sau își schimbă freza? Poate pentru că sînt încă niște biete copile, care n-ar fi făcut asta niciodată, dacă nu le-ar fi cerut-o timpul!

Tînărul trăiește numaidecît un conflict: pe de o parte, toți îi spun că aceasta este bine, pe de alta, el simte în adîncul ființei sale o puternică împotrivire, pe care nu și-o poate explica. Glasul lăuntric îi spune că e o negliobie ca o mulțime de oameni să se adune într-o hală mare și să se miște unul în fața altuia; pe de altă parte, asta-i provoacă plăcere. Atunci, pentru a le împăca pe amîndouă, se sting luminile în discoteci, iar începătorii se amețesc cu vin ca să-și alunge senzația penibilă. Rămîne doar plăcerea aceea înfricoșătoare, goală.

Începătorii săvîrșesc păcatul cu lumina stinsă. Ei nu numai că se rușinează unul de altul, dar, fără să-nțeleagă, se rușinează de blîndețea omniprezentă a Ziditorului. Obiceiul de a stinge lumina se trage de la Adam, care, îndată după săvîrșirea păcatului, a fugit să se ascundă la umbra unei tufe din Grădina Raiului. De atunci noi repetăm gestul bietului Adam.

Noaptea se săvîrșesc furturile, violurile, e vremea prielnică pentru păcat. Tot

noaptea a ieșit și Iuda de la Cina cea de Taină ca să-L vîndă pe Iisus, după cum ne descrie Evanghelistul Ioan: *Deci, după ce a luat acela bucățica de pîine, a ieșit numaidecît. Și era noapte* (Ioan 13, 30). Iuda, mergînd să-l vîndă pe Iisus, ținea în mînă bucățica de pîine pe care Acesta i-o întinsese la masă. Ca să înțelegem frumusețea acestui gest, trebuie să știm că în tradiția iudaică gazda întindea prima bucățică oaspetelui celui mai iubit. Asta a vrut să arate și Hristos cînd i-a întins bucățica lui Iuda, cu atît mai mult că aceasta nu era o simplă pîine, ci pîinea euharistică, adică însuși Sfîntul Trup al lui Hristos, Care S-a jertfit pentru răscumpărarea noastră, inclusiv pentru Iuda. Insistînd asupra acestui amănunt, Sfîntul Ioan ne atrage atenția asupra gradului mare de nerușinare la care a ajuns Iuda din cauza patimei.

Lupta cu rușinea este lupta cu noi înșine. Să nu ne închipuim că dacă rămînem fără un picior sau fără ochi ne numim handicapați, iar dacă lăsăm să ni se distrugă unul din sentimentele de bază ale ființei noastre ne vom numi atlanți. Tot handicapați ne vom numi, dar niște handicapați monstruoși, de care nu va mai vrea nimeni să îngrijească.

Este înfiorător că această luptă cu rușinea le reușește celor care o poartă. Dacă-mi îngăduiți să mă exprim mai exact, *celui* care o poartă, adică diavolului. Da, este cu putință să învingem rușinea și o dată cu ea orice urmă a chipului lui Dumnezeu care este în noi. E nevoie, ce-i drept, de ceva efort, dar nu e imposibil. Noi avem puterea și libertatea de a ne transforma în niște monștri care își sfîrtecă cu răceală proprii copii în numele unei absurde izbăviri de complexe.

Pentru cei care au căpătat obiceiul de a lupta cu rușinea există totuși o posibilitate de a și-l satisface. Luptați cu rușinea pe care o simțim atunci când nu reușim să părem ceea ce am fi vrut în fața celorlalți, aceasta este o rușine păcătoasă, izvorâtă din mândrie. Luptați cu rușinea care ne vine atunci când trebuie să mergem la duhovnic să ne mărturisim păcatele de care nu ne-am rușinat când le-am făcut. Luptați cu rușinea veninoasă care ne sufocă atunci când trebuie să spunem celuilalt: „Iartă-mă, n-am avut dreptate”.

În rest, lăsați rușinea să vă șoptească cele ce aveți să faceți, și așa veți scăpa de ea.

În ceea ce privește complexe, acestea sînt faptele și gîndurile tainice care ne cresc pe față și pe ochi, oricît ne-am lupta cu ele. Cum vrei să n-ai complexe dacă te masturbezi, te aprinzi de poftă cînd vorbești cu o fată, ești zgîrcit și vrei să pari mai mare decît ești? Lasă-te de acestea și vei scăpa de complexe. Fă faptele luminii, că *Lumina a venit în lume, dar oamenii au iubit întunericul mai mult decît Lumina, pentru că faptele lor erau rele. Că oricine face fapte rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vadă. Dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină, ca să se arate faptele lui* (Ioan 3, 19-20).

Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm în armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua (Romani 13, 12-13).

E cam greu, ce să faci?! Lumea toată se transformă într-o discotecă cosmică. Luminile sînt stinse. Totul este gata. În întuneric, un glas cunoscut ne strigă pe nume.

Între Freud și Hristos

(De câte feluri este abstinența?)

Acest articol este un răspuns întârziat dat unui medic scriitor la o întrebare foarte discutată: cum poți trăi în abstinență fără să te dereglezi, când medicina a demonstrat de mult că la baza multor boli psihice și chiar organice, de cele mai multe ori, stă insatisfacția sexuală? Organismul are nevoie de aceste relații ca de hrană și aer. Omul este parte a naturii și se supune legilor acestei naturi, de aceea încălcarea lor nu poate rămâne fără urmări distructive.

Raționament clasic, pe care îl știe toată lumea. Nimic de spus împotriva acestei descrieri logice și, mai ales, demonstrate de practica atât de îndelungată a medicinei. Despre aceasta citim în reviste, auzim la televizor, învățăm la școală.

De peste tot sîntem bombardați cu reclame de felul: „Fă treaba asta de atîtea

ori pe zi și vei fi mai frumoasă! Cei care fac cutare și cutare nu îmbătrînesc!" Și altele...

Cu toții știm cum arată un abstinent, mai exact, caricatura unui abstinent: are coșuri pe față, e nervos, chiar isteric, e tiranizat de fantasmе care îi dau o înfățișare posacă, într-un cuvînt, e un ghem de complexe.

Acest argument însă e greu de folosit atunci cînd încerci să i-l aduci unui călugăr tînăr, care nu prezintă nici unul din aceste simptome. Călugării și călugărițele, în majoritatea lor copleșitoare, sînt oameni deosebit de frumoși, oameni bucuroși de viață, împodobiți și de o sensibilitate neobișnuită.

„Lăsați că știm noi, au călugărițele lor, în cel mai rău caz sînt toți niște homosexuali.”

N-aș vrea acum să contrazic o părere atît de răspîndită despre monahi și nici n-am să apăr dreptul la existență al monahismului. Vreau să ne referim pe scurt și foarte concret la ceea ce există. Cert este că monahismul există, indiferent dacă el încalcă sau nu legile naturii.

De aceea răspunsul meu nu este o apărare, ci o relatare, o povestire despre

un fenomen care există de la sine pe parcursul a 2000 de ani, depășind cu grație legile biologiei.

Da, omul are instincte, Freud are dreptate. Are dreptate, într-o oarecare măsură, și Darwin. Omul este robul acestor instincte, el și le satisface cu o sete animalică. Eu însumi am cunoscut oameni dereglați din cauza insatisfacției sexuale, femei cu păr pe gât și cu ochii aprinși de o poftă nestăpînită. Toate aceste lucruri sînt adevărate și eu nu am nici un motiv să contrazic practica medicală. Pentru a susține tradiția Bisericii noastre nu am nevoie să distrug adevărurile științei. Dimpotrivă, eu le voi folosi în discursul meu, pentru că ele sînt și adevărurile mele.

Într-adevăr, dacă Îl dăm afară pe Dumnezeu din Univers, așa cum au făcut Freud și Darwin, dacă punem moartea drept hotar al vieții omenești, atunci omul este un simplu animal rațional, care se naște, crește, lasă urmași și moare. Un exemplar sănătos al speciei trebuie să îndeplinească toate aceste condiții, el trebuie să fie o verigă de legătură între generații. În acest tablou, călugării și abstenenții sînt niște verigi moarte, corpi paraziți care încalcă armonia naturală.

Omul crescut în acest spațiu închis, tiranizat de iminența morții, omul care vede oameni bolnavi și bătrâni are motive să ancoreze în această teorie. El știe că s-a născut, s-a văzut crescând, vede că e stăpînit de porniri organice și de aceea crede.

Anume credința determină reacțiile și starea omului.

Freud știa foarte bine aceasta cînd aplica metoda sa de sondare a trecutului. El avea nevoie de amintirile și obsesiile pacientului, pentru... pentru a-i construi acestuia o poveste vrednică de crezare! Din aceste imagini și obsesii, poate chiar fără nici o legătură pentru pacient, Freud asambla o credință. Credința era cu atît mai ușor de acceptat, cu cît ea se compunea din elemente foarte familiare, dar pline de mister. În felul acesta, pacientul își recăpăta coerența în gîndire, iar coerența îl făcea sănătos.

Există în viața omului lucruri familiare, lucruri noi, plăcute sau neplăcute, și lucruri șocante. Totul depinde de tradiția în care a fost educat. Educația determină în foarte mare măsură reacțiile omului, nu doar pe cele psihice, ci chiar și pe cele organice.

De exemplu, îmi vine în minte o întâmplare povestită de niște prieteni care au lucrat la tăiat pădure undeva, în Astra-han. Se știe că populația băștinașă de acolo mănâncă cîini. Nimerind odată la o cină, au mîncat și ei pe săturate, fără să știe ce mănîncă, și se înțelege că le plăcuse. Numai că atunci cînd li s-a spus ce au mîncat, au dat buzna afară și au vomitat tot. Organismul primise hrana, dar psihicul, din cauza educației sale, a expulzat-o cu furie, încălcînd nevoia firească de hrană pe care o simțise organismul.

Același lucru se întîmplă și în cazul nevoilor sexuale. Un om educat într-o societate prin excelență freudiană, cum este a noastră, e firesc să resimtă simptomele descrise de savantul vienez.

Dereglările metabolice pe care le are abstinentul descris de Freud și de medicina postfreudiană nu au neapărat niște cauze organice, ci, în primul rînd, psihice. Am cunoscut și încă mai cunosc persoane cu probleme afective, cărora medicii le recomandă o viață sexuală mai intensă. Însă lor nu le-a căzut nici părul de pe gît, nu au scăpat nici de depresii și nici nu și-au îmbunătățit relațiile cu ceilalți. Dimpotrivă, după ce au

ajuns să ducă lucruri din casă, aur și bani pentru a-i plăti pe adolescenții de cartier „pentru tratament”, o persoană din cele cunoscute s-a sinucis. Cred că sînt foarte mulți care sfîrșesc astfel, nu dețin statistici.

Credința medicilor atei în această ipoteză a vindecării prin sex cunoaște exagerări de coșmar, cel puțin în România. În unele case de bolnavi psihic pacienții sînt eliberați să se împerecheze ca animalele, iar la o vreme chirurgii vin și chiuretează biete bolnave. Mă gîndesc în ce măsură această metodă de tratare este mai „umană” decît abstenența.

Nu lipsa contactelor organice și depozitățile seminale îl nenorocesc pe bietul pacient, ci lipsa afectivității. Tot Freud a constatat că acești melancolici înstrăinați se masturbează foarte mult, deci, într-un fel sau altul, își îndeplinesc nevoile fiziologice. Totuși aceasta nu le trezește setea de viață, nu-i tămăduiește de boala lor. Dacă s-a constatat și o remediere temporară după acest gen de „tratament” (se știe că medicii creează cupluri de pacienți pentru așa ceva), este pentru că cei doi sărmani, bațjocoriți în acest fel, poate că și-au unit și sufletele, dincolo

de această animalică și tristă descărcare seminală, adică au cunoscut un început al dragostei, pe cât era cu putință.

Pentru a înțelege paradoxul abstenenței fericite a monahilor trebuie să separăm mai întâi lumea în două. Există un spațiu al lui Freud, spațiu în care trăiește societatea contemporană, și spațiul lui Hristos, în care conviețuiesc toți sfinții de la începutul istoriei și pînă la sfîrșitul ei.

Spațiul lui Freud este un spațiu închis, pe de o parte, de misterul nașterii, pe de alta, de absurdul și iminența morții. Înăuntrul acestei cocoase morbide omul are la îndemîină foarte puține plăceri, în schimb are o mulțime de fobii: frica de moarte, frica de boală, de bătrînețe, de sărăcie, frica de a rămîne singur.

Privită din acest unghi, viața omului este o absurditate dureroasă, pe care el, omul, trebuie să o prefacă în ceva frumos. De aceea omul se leagă de orice prilej de plăcere pe care i-l oferă viața: plăcerea sexuală, cea mai puternică dintre toate, plăcerea de a crea obiecte frumoase, plăcerea de a cunoaște cît mai multe, pînă la plăcerea banală de a mînca gustos.

Este interesantă din acest punct de vedere evoluția hedonismului grecesc,

explicată de savanți precum Mircea Eliade sau Walter Otto.¹ Grecii nu erau un popor areligios, cum este omul lui Freud, adică lor nu le erau străine credința în veșnicie și în intervenția puterilor supranaturale. Pur și simplu, zeii în care credeau grecii nu erau niște filantropi, adică nu compăttimeau suferințele muritorilor, nu-i susțineau. Ba dimpotrivă, atunci când Prometeu, un zeu minor, a dorit să ducă focul oamenilor, Zeus l-a pedepsit crunt, legându-l de o stîncă unde vulturii aveau să-i ciupească ficatul, care se refăcea peste noapte, pentru a fi devorat la nesfârșit. Acești oameni cuprinși de deznădejde, pe care o amplifică și credința lor într-un destin neschimbabil, dincolo de care îi așteptau flăcările Hadesului, au hotărît să-și trăiască plăcerile aici, pe pământ. Așa s-au înmulțit teatrele, orgiile dionisiace, jocurile olimpice.

Omul lui Freud, care este orice om care se uită astăzi cu încântare la televi-

¹ Mircea Eliade în *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I; Walter Otto în *Zei Greciei – Imaginea divinității în spiritualitatea greacă*, Ed. Humanitas, 1995.

zor, are și mai multe motive decît grecii antici ca să-și ceară dreptul la plăcere. După o naștere împotriva voii sale, omul este aruncat într-o lume plină de nedreptate, este obligat să facă lucruri care nu-i plac, ca pînă la urmă să îmbătrînească și să moară.

Cea mai puternică plăcere, spre care, după opinia aceluiași Freud (fără îndoială, întemeiată), a aspirat încă din copilărie, i se arată omului ca o oază eliberatoare. Aceasta este plăcerea sexuală, împodobită cu ghirlandele unei mistici minore, în cel mai bun caz, cum sînt unele credințe orientaliste.

Această plăcere devine un scop, dar și un criteriu de apreciere. Un bărbat este mai bărbat în măsura în care este înconjurat de femei, și femeia este mai femeie în măsura în care este înconjurată de bărbați. Într-un cuvînt, a trăi înseamnă a-ți satisface nevoile fiziologice.

Este firesc ca tînărul care, din anumite motive, nu are acces la aceste plăceri să se simtă un neîmplinit, un deșeu. Această stare îl roade și îl cufundă în iadul melancoliei și al inutilității. El își creează o lume a gîndurilor sale ascunse, în care este un erou, are motocicletă și

bani. El nu se odihnește niciodată, din apele tulburi ale imaginației lui aprinse chipuri de sirene îl duc spre tărîmurile negre ale bolii.

Iată cauza îmbolnăvirii omului lui Freud: sentimentul propriei inutilități și neîmpliniri, amenințat de apropierea intransigentă a morții, și nu banala nesatisfacere a necesităților fiziologice.

Călugării nu suferă de nici unul din aceste complexe. Universul lor are o cu totul altă configurație. Călugărul ideal nu are conștiința trecutului și a viitorului, ci doar a prezentului, un prezent de o clipă. Dincolo de această clipă începe veșnicia.

Nefiind din această lume, avînd credința nestrămutată că pămîntul este doar o cameră de hotel închiriată, pe care o va abandona foarte curînd, călugărul are o existență mai degrabă extracorporală decît corporală, după cum scrie și Sfîntul Apostol Pavel: *Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viață întru dreptate* (Romani 8, 10). *Căci legea duhului vieții în Hristos Iisus m-a eliberat de legea păcatului și a morții* (Romani 8, 2). *Drept aceea, fraților, nu sîntem datori trupului, ca să viețuim după trup* (Romani 8,

12). Locuința, hrana, precum și toate în-deletnicirile reprezintă și întrețin acest mod de viață, denumită „îngerească”.

Pentru a nu mai purta grija trupului, călugării nici măcar nu-și mai taie părul și barba, iar asceții din vechime nici nu-și spălau trupurile. În orice caz, grija pentru trup este redusă la minim, atît cît să-i păstreze sănătatea și capacitatea de lucru. Rînduielile monahale prevăd ca monahii să doarmă îmbrăcați în straiele în care umblă și ziua (sau măcar în același fel de straie, straiele monahale), avînd mijloacele încinse cu curele de piele, ca niște ostași întotdeauna gata pentru moarte. Asta îi ajută să se îndepărteze de obsesia trupului.

Pe seama condițiilor „neigienice” ale modului de viață al asceților creștini s-au făcut întotdeauna glume de către necredincioși. Ateii sovietici foloseau acest aspect în predicile lor pentru a dovedi inumanitatea religiei creștine, care necinstește demnitatea individului în numele unui Dumnezeu absurd și sadic, Care asistă cu plăcere la umilirea făpturii Sale. Cîți însă dintre cei care cred astfel au avut ocazia să cunoască sau măcar să vadă un ascet adevărat?

Trupurile acestor oameni nu emană mirosul neplăcut al necurăției, cum ar fi firesc. Eu am avut bucuria să trăiesc lângă un astfel de bătrîn, care a murit la vîrsta de 97 de ani. Nu am cunoscut personal, dar un călugăr demn de încredere (care, de altfel, este absolvent al Facultății de medicină din București) mi-a povestit despre un astfel de bătrîn „nespălat” dintr-o mănăstire din România că, atunci cînd i-a sărutat mîna, mîna bătrînului mirosea a trandafir. Cel care mi-a povestit încă nu era pe atunci călugăr și zicea că nici nu prea ar fi vrut să i-o sărute, văzîndu-l așa ciufulit, într-o chilie plină de păianjeni, mai ales că bătrînul nici nu era preot, ci doar diacon. După ce au ieșit, îl întrebuse pe prietenul care îl adusese, devenit și el călugăr, dacă îi făcuseră baie bătrînului, că mirosea așa frumos. Acela îi răspunsese că bătrînul nu se mai spăla de zece ani. Măsura acestui bătrîn era așa încît, la vreme de secetă, aducea ploaia cu rugăciunile sale.

Ceea ce face ca trupul să miroasă urît sînt patimile, care lucrează și emit duhoarea morții. Trupul îndumnezeit prin lucrarea harului poate să răspîndească mireasma nefirească, mireasmă pe care

o simțim în preajma moaștelor sfinților. Deci, dacă trupurile sfinților, moarte de sute de ani, altele de aproape două mii de ani, pot mirosi atît de frumos, nu e de mirare că, fiind în viață, ele miros la fel. Despre părintele Efrem Katunakiotul, contemporanul nostru, se spune că uneori, atunci cînd vorbea, izvora din gură bună-mireasmă.

Dar ca să fiu mai ușor de înțeles, am să folosesc un exemplu mai familiar și mai simplu de verificat. Tăietorii de porci, de tauri sau de berbeci știu foarte bine că masculii prevăzuți pentru tăiere trebuie castrați din timp, pentru a salva carnea de mirosul specific. Acest miros nu este o urmare a murdăriei animalului și nici nu poate fi înlăturat prin spălare, ci este rezultatul lucrării hormonale. Oamenii despătimiți, călugării sfinți despre care vorbim, deoarece au curmat în ei orice dorință și mișcare a cărnii, și-au salvat trupurile de duhoarea patimilor, pe care alții nu și-o pot înlătura nici cu cele mai scumpe săpunuri și parfumuri.

Ocupația principală a călugărului este curmarea fanteziei, a oricărei imaginații omenești, chiar și a celor bune, pentru a

face loc harului Duhului Sfânt. De aceea călugărul înaintat în virtuți practic nu are dorințe personale, deoarece *nu mai trăiește el, ci Hristos în el* (Galateni 2, 20), ca unul care nu are nici trecut, nici viitor, ci are doar presimțirea fericită a veșniciei, mai bine zis trăiește veșnicia. Tradiția isihastă ne pune în față tomuri de literatură care descriu etapele înaintării spre o astfel de viață.

În aceste condiții, abstinentul pentru Hristos este protejat de factorii care îi pot produce traume organice și psihice. Fantasmemele, care întrețin și amplifică suferința omului lui Freud, în cazul ascetului ortodox sau lipsesc cu desăvârșire, sau au o durată efemeră, incapabilă să abată voința de la ținta ei principală, care este Hristos.

Pentru a curma cu desăvârșire fantasmemele, tradiția ascetică ortodoxă, spre deosebire de cea romano-catolică, oprește orice fel de încercare de a-ți închipui pînă și lucrurile aparent dumnezeiești, cum sînt înfricoșătoarea Judecată, Hristos pe tron sau Hristos pe Cruce. „Cel ce nu vede nimic la rugăciune, spune Sfîntul Simeon Noul Teolog, Îl vede pe Dumnezeu.” Prin acest exercițiu neîntre-

rupt, cu participarea Duhului Sfânt, asce-
tul ajunge să nu mai aibă nici vise, adică
își poate controla pînă și mișcările sub-
conștiente din timpul somnului. Se în-
țelege de ce un astfel de om își contro-
lează foarte ușor impulsurile atît de
brutale ale poftei trupești, curmîndu-le
cu desăvîrșire.

Lupta cu patimile nu se face oricum și
nu reușește oricui. Dimpotrivă, sînt foar-
te puțini, chiar și dintre monahi, cei care
ajung la culmile descrise mai sus. Asce-
tul este, în primul rînd, un cunoscător
desăvîrșit al sufletului omenesc, un
mare psiholog și chiar psihiatru. Pentru
a ajunge la această cunoștință, el studi-
ază tratatele de o precizie uluitoare ale
înaintașilor, care sînt cuprinse în cărțile
Sfinților Părinți, deși fără viețuirea lîngă
un călugăr încercat este aproape impo-
sibil ca cineva să priceapă cele scrise în
cărți.

Nici un ignorant nu poate pătrunde,
dar mai ales nu se poate menține în
acest spațiu periculos al fecioriei pentru
Hristos. Dovadă sînt multele cazuri de
nebunie în care cad cei care fac aceasta
fără călăuzitori iscușiți, mai ales cei din
rîndul mirenilor care încearcă să-i imite

pe călugări după ce au citit, fără sfătuire, cărțile care s-au înmulțit astăzi. Dintre ei, într-adevăr, sînt mulți mîhniți, chinuți cumplit de melancolie și irascibilitate, care sînt fructele inevitabile ale patimei curviei. Dar asta se întîmplă nu pentru că fecioria este imposibilă, ci pentru că ei o practică incorect.

Omul singur nu poate sta în fața acestui ocean dezlănțuit, *că iubirea ca moartea e de tare și ca iadul de grozavă este gelozia* (Cîntarea Cîntărilor 8, 6). De aceea nici nu este ușor să explici fenomenul abstenenței ferice unui necredincios, care nu poate admite lucrarea Duhului Sfînt în oameni. Ascetul are configurația somatică și psihică a oricărui alt om, deci este vulnerabil. El este însă protejat, ca sub un clopot, de harul Duhului. Toate nevoințele lui au rostul de a atrage acest har sau de a nu-l îndepărta după ce l-a dobîndit. Mai concret, nevoințele au ca scop smerenia, pe care *Dumnezeu nu o va urgisi* (Psalmul 50, 18), adică nu o va părăsi, starea de golire și purificare în care Se sălășluiește Dumnezeu pentru a restabili în noi eul curat al întîiului Adam și chiar al lui Hristos.

Păcatul nu este în firea noastră cea adevărată, ci a pătruns în noi ca blestem

pentru cădere. Instinctul sexual a fost sădit de Dumnezeu în noi pentru condițiile vieții actuale, ale morții, pentru perpetuarea speciei. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că, dacă nu ar fi fost moartea, nu ar fi fost nevoie nici de căsătorie. Această lege însă nu mai este valabilă pentru cei care vor să trăiască după legea cea dintâi a fecioriei paradisiace, în care vom renaște în ziua învierii. Dar, deși mintea înțelege aceasta, trupul se împotrivește, urmînd cu fidelitate prescripțiile blestemului. *Căci văd în mădularele mele o altă lege, luptîndu-se împotriva legii minții mele și făcîndu-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele. Om nenorocit ce sînt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia? Deci, dar, eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului* (Romani 7, 23-25).

Sofocle se pare că a simțit și el suferința de pe urma acestei legi străine din trupul nostru. Faptul ne este relatat de Platon în *Republica*: *Odată, am fost de față cînd cineva l-a întrebat pe poetul Sofocle: „Cum stai, Sofocle, cu plăcerile iubirii? Mai poți oare să te bucuri de o femeie?” Poetul i-a răspuns: „Nu vorbi cu păcat, omule! Cu adîncă mulțumire am scăpat de iubire, de*

parcă aș fi fugit de un stăpîn smintit și sălbatic.”¹

Fără a fi creștin, marele poet a exprimat în felul său ceea ce va vorbi mai târziu Apostolul Pavel romanilor: *Au nu știți că celui ce vă dați spre ascultare robi, sînteți robi aceluia căruia vă supuneți: fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate* (Romani 6, 16).

Această lege a trupului a devenit posibil de învins doar odată cu venirea lui Hristos. În Vechiul Testament, fecioria era cu neputință, din cauză că lanțurile morții încă nu fuseseră sfărîmate și harul încă nu se revărsase deplin, cum s-a revărsat în ziua Cincizecimii.

Numai cu puterea acestui har este posibilă fecioria fericită, ferită de orice boală și mîhnire. Și dacă de la Hristos încoace istoria a numărat milioane de călugări și călugărițe care au învins firea, ceea ce nu a fost de la începutul lumii pînă atunci, este un prilej de a crede că moartea și învierea lui Hristos pentru noi n-au fost o poveste.

Însă, chiar și în numele lui Hristos, de multe ori fecioria eșuează. Ceea ce

¹ Platon, *Republica, Opere*, vol. V, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986, I, pp. 82-83.

arată greutatea acestei nevoințe mai presus de fire, arată că fecioria are legile ei și că ea nu se dă oricui, ci este un dar neprețuit, care se dă pe lîngă alte nenumărate virtuți.

În *Lavsaicon*-ul lui Paladie, o carte din secolul al IV-lea, se aduce o pildă de abținere incorectă, neplăcută lui Dumnezeu: *Am cunoscut iarăși în Ierusalim o fecioară care șase ani a purtat un sac și a trăit închisă, neprimind nimic din cele ce-i puteau pricinui o plăcere. La urmă, prinsă de o mîndrie covîrșitoare, sfîrși prin a cădea. Și, deschizînd fereastra, a primit pe cel ce o servea și s-a împerecheat cu el, deoarece nu și-a făcut nevoința potrivit voinței și iubirii lui Dumnezeu, ci pentru a se arăta pe scena omenească, ceea ce are în ea voința putredă de slavă deșartă. Căci, stăpînită de gîndurile ei, a fost dusă la disprețuirea altora, neavînd ca păzitoare înfrînare”¹.*

Aceeași soartă o au și monahii care disprețuiesc femeile și căsătoria, precum și cei care îi privesc pe mireni ca pe niște creștini de calitate inferioară. Aceștia, dacă nu-și corectează prin nevoințe con-

¹ Paladie, *Istoria Lausiacă (Lavsaicon)* – *Scurte biografii de pustnici*, E.I.B.M.B.O.R., în traducerea Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, 1993, p. 65.

cepțiile, sfârșesc prin a părăsi mănăstirea, devenind ei înșiși acei mireni pe care îi nesocoteau. Cei mai mulți dintre ei nu se mai întorc niciodată la Hristos.

Fecioria e posibilă numai însoțită de blîndețe și dragoste, numai în căutarea sinceră a desăvîrșirii dumnezeiești, acolo de unde a fugit orice dezamăgire sentimentală și repulsie față de viață. Fecioria este rodul intensității vieții din noi, fecioria este setea nepotolită de frumos și libertate. Ea, după cuvintele Sfîntul Ioan Gură de Aur, are nevoie de o energie teribilă și de nervi de oțel. Părerea că mănăstirile sînt pline de misogini, de impotenți și de prostănaci care nu au ce mîncă acasă este la fel de ridicolă după cum și sună. În mănăstirile cu tradiție există un sinod al fraților mai mari, care îl cercetează pe noul venit și nimeni din cei care înaintează astfel de motive pentru abandonarea vieții lumești nu este primit în obște și cu atît mai mult nu este tuns monah. Nu sînt primiți în obște nici cei cu probleme psihice. Pentru a fi monah e nevoie de multă sănătate, în primul rînd de echilibru sentimental.

Dacă fecioria în sine, fără Hristos, ar fi ceva, atunci nu s-ar explica suferința pe

care o au impotenții sau castrații. Se spune că Origen s-ar fi castrat ca să scape de patima aceasta, însă nu a făcut decât să-și înmulțească suferința. Pacea nu stă în trupul nostru, ci în mâinile lui Hristos. E adevărat că au existat secte desprinse din trunchiul creștinismului care, înțelegînd greșit cuvintele Mîntuitorului¹, se castrau. Pe unii ca aceștia îi ceartă chiar Apostolul Pavel: *O, de s-ar tăia de tot cei ce vă răzvrătesc!* (Galateni 5, 12).

Ioan Gură de Aur crede că aici Apostolul se referă la cei care, din prostie, se castrau pentru a scăpa de patima trupească, fapt pe care îl condamnă Biserica: „Cînd spune [Mîntuitorul]: *S-au făcut pe ei înșiși eunuci* nu vorbește de tăierea mădulelor – Doamne ferește! –, ci de tăierea gîndurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-și taie mădularul... Și pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaș; dă prilej să fie hulită creația lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor și săvîrșește aceeași fărădelege ca și pă-

¹ *Sînt eunuci care din pîntecele maicii lor s-au născut așa; și sînt eunuci care au fost făcuți eunuci de oameni; și sînt eunuci care s-au făcut pe ei înșiși eunuci pentru Împărăția cerurilor* (Matei 19, 12).

gîinii care se ciutesc. Tăierea mădulelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavolești și a unei uneltiri drăcești, ca să defaime opera lui Dumnezeu și să-l pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădulelor și nu a voinței libere”¹.

Călugării știu foarte bine că oamenii au nevoie de relații sexuale, căci pofta este și bună și rea, după cum spune același sfînt: „Și mînia și pofta sînt înnăscute în firea omenească, (...) [și] amîndouă ne sînt folositoare: mînia, ca să-i pedepsim pe cei răi și să-i îndreptăm pe cei care se uită urît [și să folosim energia mîniei în lupta noastră împotriva păcatului – *n.n.*], iar pofta, ca să dăm naștere la copii, pentru a continua neamul omnesc prin astfel de moștenitori”².

Cei care au duhovnici la mănăstiri știu că de multe ori călugării sînt chiar mai îngăduitori cu canoanele decît preoții mireni, deoarece ei știu ce înseamnă

¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri, Partea a treia, Omilii la Matei*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., Colecția PSB 23, București, 1994, pp. 720-721.

² *Ibidem*, p. 219.

să te lupți cu o patimă. Odată au adus la avva Ammona o fată avînd în pîntece și i-au zis lui: „Cutare au făcut lucrul acesta, dă-le lor canon, adică pedeapsă pentru păcat!” Iar el, făcînd semnul crucii pe pîntecele ei, a poruncit să i se dea șase perechi de cearșafuri, zicînd: „Nu cumva, mergînd, să nască și va muri sau ea, sau pruncul și nu va afla cele de îngropare”. Iar pîrîșii ei i-au zis lui: „De ce ai făcut aceasta? Dă-le canon!” Iar el a zis lor: „Vedeți, fraților, că aproape este de moarte și ce pot eu să fac?” Și a slobozit-o pe ea și n-a îndrăznit bătrînul să osîndească pe nimeni”¹.

Apostolul Pavel arată aceeași compătimire: *Căci știm că toată făptura împreună suspină și împreună are dureri pînă acum. Și nu numai atît, ci și noi, care avem pîrga Duhului, și noi înșine suspinăm în noi, așteptînd înfierea, răscumpărarea trupului nostru* (Romani 8, 22-23).

Trăind pentru veșnicie și în veșnicie, ascetul ortodox nu este lipsit de nici una din bucuriile celor căsătoriți. El nu poate fi considerat nici o verigă ruptă din lanțul generațiilor, care nu lasă în urma lui

¹ *Patericul Egiptean*, „Pentru Avva Ammona”, cap. 8.

urmași. Trăind pentru un Dumnezeu spiritual, într-un univers spiritual, călugărul naște în chip spiritual fii duhovnicești, pregătindu-i pentru veșnicie. Numărul fiilor născuți de un călugăr depășește cu mult posibilitățile de a naște ale părinților biologici, căci călugării nu doar că nasc sute și mii de fii în timpul vieții lor, ci și după moarte, răspunzând la rugăciunile credincioșilor, nasc nu numai duhovnicește, ci, prin mijlocirile lor înaintea lui Dumnezeu, dezleagă pîntecele femeilor sterpe, făcîndu-se pe drept cuvînt pricinuitori chiar și ai nașterii biologice. De aceea lumea îi numește „părinți”.

În afară de aceasta, roadele abstenenței sînt în văzul tuturor. Călugării sînt longevivi, întotdeauna proaspeți, foarte spirituali și senini. Duhovnicii buni sînt întotdeauna înconjurați de mulțime de tineri, de regulă studenți, care vin să-i asculte și să se desfăteze duhovnicește împreună cu ei. Acești bătrîni sînt iubiți de copii, de oamenii simpli de la sate și de profesorii universitari. La ei găsesc un cuvînt de mîngîiere femeile bătute de bărbații lor, la ei aleargă copiii părăsiți de părinții biologici, sub epitrahilul lor

vechi plîng sărmanele studente rănite de avorturi, batjocorite de iubiții lor. Deși au renunțat la viața de familie, ei refac familii distruse, îi redau pe copii părinților lor, îi împacă pe tinerii îndrăgostiți. Mii de pelerini călătoresc zilnic pentru a-i vedea pe acești abstinenți fericiți.

Împerecherea nu este nici hrană și nici aer, fără de care nu poate avea loc schimbul de elemente necesare pentru întreținerea vieții în trupul omenesc. Ea nu este ceea ce-i lipsește trupului, ea este simplul act prin care Dumnezeu a lăsat să se prelungească viața pe pămînt.

Copiii trăiesc în chip fericit lipsa relațiilor sexuale, stare spre care ne îndeamnă să ne îndreptăm Mîntuitorul. Aceasta este starea inițială a protopărinților Adam și Eva. Aceasta este starea spre care tind, prin modul lor de viață, călugării ortodocși, împotrivindu-se gîndurilor pătimășe, care sînt pricina oricărei boli și tristeți.

Abstinența este cea care ne face asemenea lui Hristos, asemenea lui Dumnezeu, de aceea ea dă celui care o practică sentimentul unei înalte demnități. Abstinenții în numele lui Hristos fac aceasta din voia lor liberă, ei nu sînt siliți de cir-

cumstanțe și de aceea nu pot fi comparați cu frustrații lui Freud.

Ei au avut ce pune în loc, ei au cunoscut din practică ce înseamnă a ieși din timp pentru a păși în veșnicie. Aceștia sînt oamenii fericiți care au reușit să creadă în Hristos mai mult decît în Freud. Ei sînt cei care s-au smuls de pe patul de tortură al medicului evreu și au încercat să vadă și să trăiască altfel, ceea ce le reușește de două mii de ani încoace.

Noi știm că abstenența este împotriva firii, a firii noastre căzute, de aceea a o practica înseamnă a te înălța deasupra legilor naturii, înseamnă a avea cu adevărat putere. Mulți își frîng grumazul în această luptă cosmologică, mulți cad ca păsările istovite de putere în zborul lor spre tărîmurile calde. Mulți însă ies învingători.

Abstenența este credința stranie a creștinilor, care se întrec în această virtute cu miliardele de îngeri feciorelnici. Totul însă e cu puțință doar în spațiul lui Hristos, *unde nu poate să intre nici un desfrînat* (I Corinteni 6, 9), acolo unde scripetii legilor naturale înțepenesc prin lucrarea tainică a Duhului Sfînt. Dincolo rămîn frica și moartea.

Donjuani și Cicioline

(Cum ne trăim clipa?)

Unul din evenimentele obișnuite ale timpurilor noastre a fost alegerea porno-starului Ciciolina în Parlamentul Italiei. Aceasta denotă starea în care se află societatea noastră, nu pentru că ar fi vorba de o noutate în istoria omenirii, ci pentru că idealurile rușinoase de cândva, depășite pentru o vreme de bunul simț creștin, se întorc acum în societate în forma lor cea mai vulgară.

Cineva care făcea misiune la un orfelinat mi-a povestit odată despre performanțele sale: „Îți imaginezi, fetele de 12-13 ani visează să ajungă prostituate în Occident!” Istoria a arătat că predicile de la amvon adresate acestor fete sînt greu auzite.

Eu m-aș fi mirat dacă fetele ar fi discutat despre *Plîngerile* Sfîntului Efrem Sirul sau despre praznicile împărătești

de peste an. Cei care predică nu trebuie să uite că, după plecarea lor, adolescenții rămân în compania neîntreruptă a altor „predicatori” – adică a televizoarelor și casetofoanelor –, care par să fie mai iscușiți decît noi în ceea ce vor să spună.

Realitatea tristă este că idealul feminin pomenit mai sus începe să fie tot mai rîvnit.

Nu este loc să facem mare filosofie, fiecare om își face viața singur. Dar vreau să le invit pe aceste fetișcane să se vadă cu ochii pe care îi vor avea peste vreo 10 ani. Să zicem că ți-ai cumpărat tricou cu NO și YES și ți-ai pierdut fecioria la 14 ani. Să zicem că te-ai uitat mult în oglindă și ai învățat să ridici sprînceană ca Cindy Crawford. Să zicem că, atunci cînd treci pe stradă, mulți își întorc capul să te vadă. Totuși nu uita că nu toți cei care te văd se gîndesc la același lucru, unii te poftesc, iar alții te ridiculizează.

În vremurile noastre nu este mare lucru să fii Rasputin. E destul să vezi cu ce se încalță cineva ca să știi ce fel de muzică ascultă, ce fel de bărbați îi plac și toate celelalte. Și asta, pentru că tinerii au îmbrăcat uniforma MTV-urilor și a revistelor cu teste de personalitate și zo-

diace. Ei au devenit un produs al acestor reviste, produsul unor psihologi distrați, care au făcut din ei o carte deschisă pentru oricine vrea să-i stăpânească.

N-aș vrea să par nici ironic și nici extravagant. Eu port această discuție cu oameni pe care îi cunosc, fără să le imput vreo vină, pentru că am o mulțime de prieteni printre ei, pentru că îi văd pe stradă, în troleu și oriunde, pentru că eu însumi am fost unul dintre ei. Noi nu putem face abstracție unii de alții. Pentru că sînt un om iubitor de libertate și țin la libertatea celuilalt și pentru că știu că nu este om căruia să-i placă să trăiască penibilul, îndrăznesc să port acest dialog, nu pentru a interzice, ci pentru a oferi o posibilă interpretare a libertății.

Să zicem că nu-i nici un Dumnezeu și nici un fel de iad și rai, nu este nici păcatul, în genere, nu este rău și bine. Dar toți trebuie să recunoaștem că există suferință și plăcere și că relația dintre ele, de cele mai multe ori, ne scapă. De multe ori, urmărind plăcerea, obținem suferință sau, cînd nu ne așteptăm, simțim în suflet o ușurare inexplicabilă, ca o odihnă. Toți oamenii caută plăcerea, pînă și masochiștii aleg suferința tocmai pentru

aceea că ea le provoacă plăcere. Nimănui însă nu-i plac suferința, singurătatea și boala. Și atunci, zicem și noi ca și Budha: „Da, viața este suferință. Da, pentru orice suferință este o cauză și această cauză trebuie găsită”.

Tinerii se gîndesc că dacă se desfrînează sau se droghează și sparg carapacea stînjenitoare a moralei ajung la libertate. Filosofia lui Jim Morrison, care sună chiar așa: „Dacă pînă și cîinii se iubesc cînd voiesc și unde voiesc, de ce n-ar fi și oamenii la fel”, nu este o soluție. Atunci cînd îmbrățișăm o concepție existențială, e bine mai întîi să-i vedem rezultatele: chiar pe patronul ei.

Filosofii similare, care făgăduiesc eliberarea, găsim la Nietzsche, Morrison, Kurt Cobain, dar toți au sfîrșit-o foarte prost: fie că au înnebunit, fie că s-au sinucis. Dacă cineva crede că a te sinucide e mare lucru sau că a înnebuni e interesant, se înșală. Eu însumi am fost unul din adolescenții teribili, „artiști” de liceu, care își închipuie că a fi nebun e ceva extraordinar, după ce au citit Arthur Rimbaud sau Eugen Ionescu, dar am încetat să mai cred astfel după ce am fost internat la Socola pe cînd aveam 18

ani. Una este să privești *Zbor deasupra unui cuib de cuci* sau să citești *Palata No 6* de Cehov, și alta este să îmbraci pijama-lele acelea vărgate. Numai un om care nu a fost niciodată în comă poate crede că sinuciderea te eliberează și numai un tinerel care nu a fost închis niciodată într-o casă de nebuni și tratat fără voia lui poate spune că nebunia e interesantă.

Libertatea trebuie să te ferească în primul rînd de nebunie și de boală. A fi liber înseamnă a nu putea fi șantajat cu nimic. Un psiholog francez spunea că libertatea se termină acolo unde începe nebunia, acolo unde începe boala.

Oamenii suferă pentru că nu sînt liberi. Fiecare își închipuie că pentru a fi liber are nevoie de ceva: Salvador Dali zicea că pentru a fi liber e nevoie să fii puțin multimilionar. În fine, fiecare crede că știe de ce are nevoie pentru a fi liber.

Dar ce înseamnă a fi liber? Cred că fiecare e de acord că nu poți fi liber dacă depinzi de un om. Dacă depinzi de doi oameni, ești de două ori mai neliber. Iar dacă depinzi de anumite împrejurări, ești și mai puțin liber decît dacă ai depinde de toți oamenii luați la un loc. În-să și mai neliber vei fi dacă motivul de-

pendenței tale se află în tine însuți, ca un cancer care crește neîncetat.

Cunosc o femeie cu o boală de ochi care m-a impresionat: i se usucă pupilele și din cauza asta trebuie să-și picure la anumite ore niște picături speciale, foarte scumpe, altfel, pur și simplu, orbește. Pe mine m-a cutremurat această dependență a femeii de acele picături.

Cred că pe oricine ideea de dependență îl îngrozește. Am văzut filme sau am auzit de spasmele pe care le are un narcoman dacă nu își ia doza. Am văzut bețivi în criză. Nu ne plac, nu vrem să fim ca ei. Dar trebuie să știm că și beția, și drogurile sînt numai forme de a scăpa de suferința singurătății. O altă formă, mai puțin condamnată, tocmai pentru că e cea mai răspîndită, este desfrînarea.

Medicii te tratează de alcoolism și de narcomanie, însă nimeni nu te vindecă de boala desfrîului, dimpotrivă, ți se oferă afrodisiace.

Da, desfrînarea are toate caracteristicile unei boli: provoacă durere, poate fi mortală, te izolează de societate și îți distruge viața. O femeie desfrînată își provoacă răni organice în timpul avortului, iar dacă folosește contraceptive, își dere-

glează activitatea hormonală, își deformează trupul și se îmbolnăvește. O elevă de liceu, dacă apucă pe această cale, devine insuportabilă pentru părinți și părinții pentru ea, nu mai este capabilă să învețe și este un ghem de nemulțumire, adică suferă ca orice bolnav. Ea nu mai este aptă de comunicare, singura ei comunicare devine cea sexuală cu partenerul său.

Dar cine vrea să se convingă că desfrînarea este o boală, să se priveze de obiectul desfrînării și va vedea că sevrăjul narcomanului și umilința alcoolicului sînt nimic pe lîngă criza desfrînatului.

Oamenii au ajuns să fie niște prelungiri ale poftei. Lumea este un sanatoriu de bolnavi care se folosesc unii pe alții ca medicament pentru boala lor. De aceea oamenii au nevoie unii de alții. Ei sînt nedespărțiți, legați între ei ca niște ocași cu lanțurile poftei. Dar ceea ce este mai cutremurător este că nu pofta reiese din noi, ci noi reieșim din ea. Industria de unelte de satisfacere a plăcerii, de păpuși gonflabile și vibratoare ne descoperă tirania poftei în sine. Pofta și-a căpătat un statut independent, dominîndu-ne din iraționalitatea sa devoratoare. În

epoca sex-shopurilor, noi asistăm la personificarea poftei, dincolo de orice idee de cuplu sau lege a perpetuării.

Cînd tînărul, din cauza filmelor și a afișelor cu care trăiește, își începe viața în doi după o perioadă lungă de masturbare, celălalt devine pentru el un substitut al masturbării. De aceea generația Coca-Cola își schimbă atît de ușor partenerii, pentru că ei nu mai pot resimți sentimentul de cuplu și, practic, se masturbează între ei. Aici nu mai poate fi nici un fel de adîncime, dispare pînă și gelozia. Nu în zadar o păpușă gonflabilă costă mai scump decît o femeie vie.

Dar să zicem că pentru fetele de azi e o mîndrie să valoreze mai ieftin decît o bucată de gumă. Dar, dacă cineva e capabil de mîndrie, trebuie să fie pregătit și pentru rușine. Dacă te mîndrești cu un iubit care se satisface singur dacă nu te vede o săptămîină, sau se culcă cu alta, e straniu. Dacă te mîndrești că ești frumoasă, dar în același timp te umilești în acest hal, e și mai straniu. Atunci care ar putea fi motivul pentru care să te rușinezi? Te rușinezi că nu ai fost în barul cutare, pentru că e scump? Te rușinezi cînd nu știi cine e reprezentat pe un ne-

norocit de poster? Te rușinezi să o îmbrățișezi pe mama ta, dacă trece din întâmplare pe lângă gașca voastră, pentru că e de modă veche?...

Pentru ce acest mit al femeii emancipate sexual? El nu poate avea urmări bune într-o societate în subconștientul căreia, vrei nu vrei, persistă urmările moralei creștine. Nu zic pentru că populația noastră este religioasă, ci tocmai poate pentru că îi lipsește sensibilitatea orientalilor, de la care ne-a parvenit setea de femei „emancipate”. Orientalii cred că ating prin actul acuplării niște stări spirituale. E, ei își distrug în numele unor întâlniri cu monștrii spirituali sentimentul geloziei și al fidelității. Dar omul european, chiar și cel necreștinat, nu poate împăca gelozia din el nici pentru cea mai mare satisfacție. Dimpotrivă, cu cât este mai mare plăcerea, cu atât crește și gelozia. Se petrece atunci un fenomen paradoxal: bărbatul vrea să aibă o femeie „emancipată”, chiar o răpește de la alții, dar nu suportă ca cineva să se atingă de femeia lui. La început el o acceptă, pentru că mândria lui prostească îi spune că e un grozav dacă a putut cuceri o femeie dorită de toți. El nu simte gelozie

pentru bărbații care au fost cu femeia lui, deoarece crede că a furat-o de la cei de pînă la el și, astfel, că le este superior. Cu timpul însă, după ce ea devine a lui, după ce i se lehamisește de ea, i se pare că cei de pînă la el, de fapt, i-au furat-o lui.

Așa apare situația străveche care mocnește în majoritatea familiilor, ceea ce mulți numesc, simplu, „nefericire”. Această nefericire trebuie învinsă la tinerețe.

Trupul nu este o jucărie cu care te joci pînă o strici. Trupurile noastre sînt ca un fel de peșteră din *Alibaba și cei 40 de hoți*. Spunem „Sesam, deschide-te!” cînd intrăm, iar, după ce ne îmbătăm de ceea ce vedem acolo, uităm parola și nu mai știm să ieșim. Și, dacă am văzut trupuri fără suflare, care nu mai simt și nici nu mai provoacă plăcere, înseamnă că este altceva, nevăzut, care le face să se miște și să fie atrăgătoare. Acest altceva este sufletul. Doar el, dacă nu-l neglijăm, ne face să fim mai mult decît o păpușă de gumă. Altfel, am văzut, sîntem chiar mai fără de preț decît păpușile gonflabile.

Noi trebuie să ne smulgem din labele reci ale lumii. De ce să ne lăsăm modelați de afișe și de acele teste idioate care sînt peste tot: „Vrei să știi dacă ești iu-

bită? Vrei să știi dacă ești o persoană încrezută? Vrei să știi dacă ești un partener bun?" Aceste teste nu ne descoperă cine sîntem, ci mai mult ne învață să fim ceea ce nu sîntem. Cineva după aceea se folosește foarte mult de noi. Tinerii sînt prostuți, ei iau în serios orice „secret” de a-l cunoaște pe celălalt și pe sine, mai ales cînd aceste secrete sînt prezentate sub forma savantă a unei psihologii sau filosofii.

Nu poți să te lași zombat în acest hal, este inuman. Cum poți să te simți măgulită cînd ți se spune „iapă” sau „elefant”? Or, acesta este idealul pe care ți-l propune Kama Sutra. Dacă ți-ar fi spus un coleg de clasă „iapo”, te supărai, iar dacă citești vreo porcărie care te face „femeie-iapă” sau „femeie-capră”, te crezi interesantă. Desigur, nu poate nimeni să-ți interzică să fii iapă sau vacă, dar nu cred că acesta este lucrul cel mai de cinste.

Tinerii se grăbesc să-și „trăiască clipa”; e un lucru bun. Dar orice clipă trebuie trăită astfel încît să nu te lipsească de accesul la clipele care vor urma. Orice faptă necugetată rămîne pe fața noastră ca un tatuaj. Atunci cînd tu, într-o anu-

me clipă, voiești să-ți tatuezi un șerpișor pe obraz, gîndește-te că s-ar putea să fie și o clipă în care tu vei vrea să ai obrazul curat, dar nu vei mai putea.

De aceea, orice faptă pe care o faci de dragul libertății, vezi dacă nu cumva îți închide ușile spre alte libertăți, spre alți oameni și spre altă viață, pe care s-ar putea ca mai tîrziu să le dorești, dar nu vei mai fi liber să le ai. Viața nu este numai ceea ce vezi tu la o etapă dată, există o mulțime de vieți paralele, fără îndoială, mai interesante decît monotonia teraselor și a discotecilor. Căci nu poate fi bucuria gloatei o bucurie evoluată, ea rămîne în zona grotescului și a penibilului, în care nici unui om nu-i șade bine să rămîină.

A trăi clipa înseamnă a o proiecta în viitor, înseamnă a-ți concentra tot ce ai mai bun în acea clipă. Și cu cît viitorul acesta este mai îndepărtat, cu atît clipa este mai bogată și mai intensă. Însă cei care se bucură desăvîrșit de trăirea clipei sînt cei care au conștiința veșniciei, căci clipa lor nu amenință să se spargă, ca un balonaș de săpun, odată cu venirea morții.

Niciodată societatea nu a fost mai uniformă și mai aplatizată decît azi. Și

tocmai tinerii, care erau întotdeauna focar al noutății și al nonconformismului, au ajuns tagma cea mai conservatoare și plicticoasă. Din viața lor au dispărut imprevizibilul și aventura, au dispărut personalitatea și curajul. Toți poartă același fel de haine, ascultă același fel de muzică, duc aceleași discuții și, ce e și mai dezgustător, au același vocabular, care se reduce pe zi ce trece. Tinerii au pînă și același mers și aceleași gesturi: țin într-un anume fel țigara și într-un anume fel sorb cafeaua, într-un anume fel își întorc capul cînd îi strigi, fie că ești în New York, în București sau la Moscova. Toată viața lor este o imitație a unor stari, actori sau muzicanți de duzină. Toată energia lor se cheltuiește în repetiții penibile ale unor gesturi și replici care le-au plăcut. Ei sînt umbre care cad de pe ecranele televizoarelor.

Astăzi e original să fii om, nu păpușă gonflabilă, nu vibrator.

Acum e vremea Donjuanilor și a Ciciolinelor, însă a unor Donjuani și Cicioline triste. Acum nu mai este mare lucru nici să seduci pe cineva. Asta însemna ceva în societatea medievală, cînd domnea inchiziția romano-catolică și exista

fantoma ideii de păcat. Astăzi, pentru că nu există moralitate, nu mai există piedici, nu mai înseamnă mare lucru nici donjuanismul, nici ciciolinismul. Când soții își caută familii cu care fac schimb de parteneri, când o femeie e considerată înapoiată dacă nu-și înșală soțul, cred că trebuie să îngropăm cu bine mitul lui Don Juan.

Adio Donjuani și Cicioline! Voi pur și simplu nu mai aveți condiții să vă desfășurați în epoca noastră, sînteți un caz obișnuit, vă pierdeți în mulțime și nu mai treziți nici admirație, nici ciudă, nici invidie. Și asta, pentru că din societatea noastră dispar cu încetul contrastele. Noțiunile de rău și bine s-au amestecat indescifrabil. Jumătatea albă din semnul yin și yang al taoiștilor pare să se fi întunecat, doar bulinuța albă mai licărește slab pe cerul negru al păcatului.

Prima dragoste

Ce bine că ești, ce mirare că sînt..., scria delicatul, regretatul Nichita Stănescu. Aceasta cred că este una din cele mai frumoase și mai adînci declarații de dragoste, pentru că în ea, cu discreție dumnezeiască, asistă Însuși Dumnezeu, izvorul mirării nesfîrșite. Ce mirare că sînt, ce mirare că ești... Ce bine că sîntem!

Această mirare o simte tînărul care pășește printre lucruri, atent să nu se rănească. Această mirare este prilej de bucurie și de durere, ea ne unește sau ne înstrăinează.

Tînărul își rotește capul în mijlocul lucrurilor, împins afară din copilărie, ca un soldat fricos la prima lui săritură cu parașuta, pe care îl împinge din spate sergentul. Tînărul se lovește cu neîndemînare de lucruri, lucrurile îl lovesc în mișcarea lor haotică. Tînărul își ascunde

durerea, privindu-i cu un zîmbet stînjitor pe străinii din jur.

Printre aceste lucruri îngrozitoare și reci, care se mișcă în scripetele unui timp dezveșnicit, tînărului îi apare chipul minunat al celuilalt, chipul minunat al femeii: *Ce bine că ești, ce mirare că sînt...*

Această pășire printre lucruri coincide cu înstrăinarea de părinți, atunci cînd tînărul pleacă într-un alt oraș la studii. E vremea pe care o așteaptă fiecare, vremea aventurii și a lucrurilor noi, vremea maturizării. Este vremea împărțirii vieții noastre în două, este, dacă vrei, o nouă viață, o naștere pe care ne-o asistăm cu sufletul la gură. Este vremea noilor prietenii, iar pentru mulți, a primelor prietenii adevărate. Este vremea despre care ni s-au povestit atîtea lucruri curioase de către cunoscuții noștri mai mari.

Prima zi de școală, noii profesori, noii colegi, privirile flămînde care o caută pe colega sau colegul visurilor de acasă, de care de mult aștepti să te îndrăgostești. „Balul Bobocilor” – discuții, pregătiri, prognoze. Așteptare.

O! Tînăra, singură într-o cameră de cămin, aplecată deasupra chiuvetei pline

cu vase nespălate, își smulge, pătrunsă de invidie, sprâncenele. Deasupra patului are un poster cu Brad Pitt, o foaie pe care scrie: „Dacă poți cu adevărat, vreau!” Pe raftul de fier, printre cursurile xeroxate, reviste cu bărbați și femei despre a căror viață nu știe nimic. Lumina pătrunde printre hainele puse la uscat și borcanele cu mâncare de acasă, căzînd pe paturile în care s-a săvîrșit păcatul. Ce nou e acest fel de singurătate!

Tînăra aceasta încă trăiește în lumea filmelor americane, în lumea posterelor și a reclamelor TV. Ea are haine corespunzătoare, freză și pantofi. Știe chiar și expresii americănești pe care le folosește în vorbire. Nu are doar prieten, de fapt, are unul care se ține de capul ei, dar nu e de ea.

Și el e un băiat bun, știe să stea în lotus și ridică piciorul pînă deasupra capului. E puțin dur, deși încă nu s-a bătut niciodată. Are brichetă „Zippo” ...

Cam acesta este bagajul cu care pășește tînărul contemporan în viața sentimentală. Acești tineri se vor mai urmări o vreme pe terasă, la o cafea cu țigări scumpe, cumpărate la bucată, sau poate se vor îmbrățișa fără nici o rușine la prima discotecă sau la primul „chef”.

Drama tinerilor moderni e mai mare decît cea a predecesorilor. Cred că nu a existat nici un timp în istorie în care dragostea dintre două persoane să fie atît de golită de poezie. Nu vreau să vorbesc de virtuțile creștine ale castității sau ale abstenenței, ci măcar de acea poezie a grecilor sau romanilor păgîni, care pînă nu de mult a inspirat sentimente de admirație față de femeie, a pus-o pe un pedestal, fie și vremelnic, dar oricum mai vrednic decît situația jalnică în care se află femeia vremurilor noastre.

Astăzi au devenit o rușine declarațiile de dragoste, ele sînt considerate un preludiu de prisos și banal, pe care le mai auzim doar în comediile proaste cu rîsete în fundal. Idealurile noastre sînt motocicliștii grăbiți din filmele americane și fetele cu cizme lungi, care se dau în timpul cît se umple rezervorul cu benzină. Noi aplicăm în viața noastră fanteziile unor regizori bolnavi despre vizitatori de pe alte planete și timpuri care seduc prin răceala lor.

Mai bine ar fi fost ca tinerii să se abțină de la împreunările animalice, dar să nu renunțe la vorbele de dragoste. Vorbele de dragoste sînt cele care ne unesc

cu adevărat, care ne sustrag timpului și morții, sînt cele care ne fac, treptat, din animale oameni. Ele nu sînt acele vorbe dezvățate pe care și le spun amanții din filmele de duzină, ele sînt mai degrabă o bucurie pe care o trăiești în prezența celuilalt. Arată-i celuilalt că prezența lui te face bucuros și treci împreună cu el în barca inocentă a unei declarații de felul celei stănesciene, din apele timpului în oceanul veșniciei: *Ce bine că ești, ce mirare că sînt...*

Nu trebuie numaidecît să-i spui că are ochii cei mai frumoși, ca să ajungi pînă la urmă să o dezmembrezi bucată cu bucată cu laudele tale. Sîntem frumoși pentru că așa ne-a făcut Dumnezeu, Lui i se cuvine lauda. Sfîntul Ciprian de Cartagina spunea: „Dacă ai și avea vreun motiv ca să te lauzi cu trupul tău, ar fi numai atunci cînd este sfîrtecat pentru Hristos”. Mai în scurt, alungă pofta din inima ta și orice cuvînt pe care îl vei rosti va fi un cuvînt de dragoste, pentru că cel stăpînit de poftă laudă fără noimă și nu merită luat în seamă. Cînd ești cuprins de poftă însă, mai bine taci, ca vorbele tale să nu sune ca rîgîitura unui bețiv și să strici totul.

Nu poți impune tînărului să renunțe la distracțiile caracteristice vîrstei lui și să citească Sfinții Părinți, cu toate că aceste cărți ale Sfinților Părinți sînt pline de energie creatoare și dinamism, sînt niște cărți prin excelență pentru tineri. Dar, cel puțin, s-ar putea renunța, în prima etapă, la bătăria care irupe din televizoare și din cîntecele la modă. Renunțați la idealul supermanului cu mască de care se îndrăgostește un foto-model care știe să bată bine cu picioarele. Asta nu pentru a vă restrînge relațiile dintre voi, ci pentru a vă păstra împreună, pentru a evita despărțirea dureroasă.

Citiți mai bine versurile poezilor buni, pe care poporul nostru îi are din belșug: Eminescu, Stănescu, Bacovia, Blaga. Ele vă vor învăța să meditați asupra *acestei întîmplări simple*, cum o numește Blaga. Cu ei veți călători pînă la marginile timpului și ale morții, pentru că poezii buni, chiar și cei păgîni, au pus dintotdeauna sentimentele erotice în vecinătatea morții care ne paște pe toți, ceea ce critica literară o va denumi poezie erotico-tanatică, precum și aceste versuri de Bacovia:

*Sînt cîțiva morți în oraș, iubito,
Chiar pentru asta am venit să-ți spun.*

*Pe catafalc, de căldură-n oraș,
Încet cadavrele se descompun.*

*Cei vii se mișcă și ei descompuși
Pe lutul de căldură asudat.*

*Sînt cîțiva morți în oraș, iubito,
Și azi chiar sînul tău e mai lăsat...*

Dragostea este sentimentul suprem și de aceea trebuie să se întemeieze și să se alimenteze din cugetări adînci, vrednice de rodul pe care îl hrănesc. Aceste teme fundamentale sînt: moartea, viața, timpul, veșnicia, dincolo de care, învăluit în dragoste, petrece Dumnezeu. Tînărul preocupat de astfel de gînduri va renunța ușor la răceala arogantă a eroilor de televiziune, preferînd smerenia și blîndețea oamenilor cu adevărat puternici, care-și revarsă dragostea lor din belșug, pentru că o au.

Noi sîntem oameni, oameni care tînjesc după o vorbă de alint, după un cuvînt de mîngîiere care să ne smulgă singurătății, oricît de mult am lupta pentru a părea mai duri, mai „altfel”. Pentru că *toți sîntem fii ai Celui Preaînalt* (Psalmul 81, 6), *făpturi atît de minunate* (Psalmul 138, 14).

Tinerii au fugit din Biserică pentru a-și trăi o închipuită libertate, dar au sfîrșit prin a se înjuga la carul greu al

singurătății, al geloziei ucigătoare și al despărțirilor care-i rănesc pe viață. S-au dus să învețe despre dragoste, plecând de la Cel Care este Dragostea. *Cel Care a zidit urechea, oare nu aude? Cel Care a făcut ochiul, oare nu va vedea?* îi întrebă pe unii ca aceștia prorocul David (Psalmul 93, 9). Oare Cel care este Dragostea nu știe să vă învețe să iubiți?

Nicăieri femeia nu e mai înălțată decât în Biserică, ea e iubită de bărbatul său *așa cum Hristos a iubit Biserica* (Efeseni 5, 25), adică pînă la jertfire de sine. Ea este icoana vie a lui Dumnezeu. De aceea mi se par extraordinare cuvintele unui preot contemporan, care, adresîndu-se tînărului creștin, îl atenționează cu blîndețe: „Fiule, ia aminte, atunci cînd vei vrea să dai alesei tale primul sărut, să te gîndești că trebuie să săruți o icoană a lui Dumnezeu”. Nimeni încă nu a filmat un astfel de sărut, pentru a-l expune pe ecranele televizoarelor.

Marcel Maureau, un scriitor francez contemporan, notează cu tristețe în unul din jurnalele sale (*Discurs contra piedicilor*) că a-ți săruta iubită în public înseamnă a o împărți cu ceilalți. Fericiți cei care au devenit singurii iubiți ai femeilor lor!

Dincolo de aceasta, există singurătatea și moartea, bătrînețea și despărțirea. Atunci, târziu, când numai amintirile mai rămân, perechile de azi, care s-au cunoscut în luminile otrăvitoare ale stroboscoapelor, care și-au rostit replicile tăioase și arogante la un telefon public, nu vor putea rosti aceste versuri de Blaga:

*Ne-om aminti cîndva, târziu
De-această întîmplare simplă,
De-această bancă unde stăm
Tîmplă fierbinte lîngă tîmplă...*

Cel mult, poate această poezie englezească, pe care o citez din memorie, o poezie pe care multe dintre femeile care și-au ratat prima dragoste o trăiesc, au trăit-o și, cu durere o spun, o vor trăi:

*Să presupunem un oraș.
În acest oraș să presupunem o stradă.
Pe această stradă să presupunem o casă.
În această casă să presupunem o cameră,
iar în această cameră să presupunem pe
cineva
stînd în întuneric,
stînd și plîngînd
după cineva care tocmai a ieșit
și a stins lumina,
uitînd că ea este acolo.*

Ce mi-a plăcut să înțeleg din *Pacientul englez*

Ceea ce voi face în continuare este un mozaic compus din secvențe ale filmului *Pacientul englez*. S-ar putea ca ceea ce va rezulta să nu semene cu vestitul film, despre care am auzit că are o mulțime de „Oscaruri”. Purcezînd la această faptă delicată, nu mi-am propus să fac un comentariu coerent, ci mai degrabă să descopăr inepuizabilul care este în fiecare din noi, cum același lucru ne poate duce pe fiecare în intimitatea gîndurilor sale, cu toate că această intimitate, trebuie să spunem, diferă de la om la om. Căci mă gîndesc că cei care au privit acest film cu multă atenție, poate chiar de mai multe ori, sînt foarte mulți și ar putea să-l povestească mult mai bine, însă altfel decît un călugăr, pentru că, așa mi s-a părut, toți călugării sînt un fel de „pacienți englezi”. Acest film

chiar vă poate ajuta să înțelegeți mai bine taina călugăriei, taina vieții noastre, a oamenilor. Într-un fel, e un film pentru călugări.

Filmul începe cu un episod banal pentru privitorii obișnuiți cu filme comando. Un tânăr aviator englez decolează, este doborât și cade. Este găsit de niște băștinași musulmani care îi acordă primul ajutor și-l transportă pe cămile prin deșert pînă la un spital. Următorul cadru ni-l înfățișează pe fostul aviator, după o perioadă de timp, printre alți bolnavi și alături de surorile de caritate, ale căror tinerețe și voioșie contrastează cu neputința pacienților. În continuare însă, filmul ia o întorsătură mai prozai-că. Eroul nu se însănătoșește, pentru ca mai apoi să se răzbune, doborînd în zbor toată flota germană, pentru că de el nu se îndrăgostește fiica unui ministru englez, nimerită în prizonierat la nemți, pe care trebuie să o sărute pe fundalul unui apus de soare, la sfîrșitul filmului. Într-un cuvînt, eroul nostru nu e un Rambo, dimpotrivă, el este mai mult un cadavru, un morman de amintiri părăsit pe o targă.

Garnizoana află că trebuie să plece din acel loc. Pacienții sînt încărcăți în

mașini și transportați împreună cu surorile medicale. Pe drum, una din mașini calcă pe o mină și explodează. În timp ce toți se adună să cerceteze rămășițele, o soră se îndepărtează și intră într-o biserică părăsită, aflată nu departe. Ea hotărăște să rămână acolo împreună cu pacientul englez, „pînă cînd acesta va muri”, și pe urmă să-i ajungă din urmă. Această femeie tînără și foarte energică, dăruită total misiunii sale, încropește un așternut în care își culcă pacientul.

Este copleșitoare de aici încolo apariția bruscă a lui Hristos într-un film în care cuvîntul Dumnezeu s-a pronunțat o singură dată, și-atunci cu specificarea „dacă există vreun Dumnezeu”. Hristos străbate din dragostea jertfelnică a acestei femei pentru un semimonstru străin, pentru rănitul din pilda samarineanului evanghelic. Cu toate că El – Hristos – va rămîne necunoscut pînă la urmă.

Am terminat cu povestirea filmului. Oricum, nici nu mai era mare lucru de povestit, mai departe acțiunea se desfășoară în jurul acestei biserici părăsite. Și, mai exact, acțiunea se desfășoară în memoria vătămată a acestui semicadavru. Privitorul este invitat să asiste la un efort

de rememorare al unui om irecuperabil. Dacă vreți, este un film despre ceea ce a fost și nu va mai putea fi, despre *acele păduri ce ar putea să fie, dar niciodată nu vor fi*, cum le zicea Blaga. Un film despre noi cu dumneavoastră.

Cînd zic asta mă gîndesc la starea comună tuturor oamenilor, dincolo de aspirațiile și preferințele individuale ale fiecăruia. Mă gîndesc la trecutul irecuperabil și la viitorul incognoscibil, la moartea care ne unește sau poate ne uniformizează, ne așază în memoria nerăscolită a istoriei. Cîndva, trupul impotent al istoriei va face eforturi uriașe ca să-și aducă aminte de noi, dar nu va reuși.

Nu vreau să par un adept al sectei lui Ronn Hubbard, inițiatorul „dianeticii”, care propovăduiește rememorarea infinită a faptelor trecute, pînă la naștere și chiar din „existențele anterioare”, pentru a ajunge la cunoștința „adevăratei noastre naturi”, ci să propun un subiect de meditație, cuvînt foarte la modă de altfel. E mai degrabă o *cugetare și aducere aminte a vremurilor de demult* (Psalmul 142, 5), cum le numește David, la vremurile în care nu eram. *Gîndit-am la zilele cele de demult și de anii cei veșnici mi-am adus aminte* (Psalmul 76, 5).

Dar, pentru a continua meditația pe această temă, noi trebuie să admitem că Dumnezeu există, cel puțin ipotetic.

Trupul mutilat al pacientului englez și efortul cu care acesta încearcă să-și amintească trecutul mă duce cu gândul la Adam. Ne putem imagina starea strămoșului nostru de după acel accident cosmic pe care îl provocase singur. Zic așa pentru că teologia Acelui Dumnezeu despre care am convenit că există spune că, odată cu căderea sa, Adam a atras căderea întregului Univers, el a declanșat alunecarea spre haos a întregului Cosmos, mișcare care ne obsedează astăzi prin constatarea găurilor de ozon și a cataclismelor ecologice despre care se vorbește atît.

După acest accident, Adam a devenit un mutant, el a uitat aproape totul. Adam a pierdut legătura harică pe care o avea cu Dumnezeu: mintea lui se întunecase, el a devenit, putem spune, nebun. În această stare de șoc, Adam este izgonit din rai. El încă nu înțelege ce i se întîmplă. Lui i s-au făcut niște făgăduințe, pe care el nu le înțelege. Ce este aceea a-ți dobîndi pîinea în sudoarea frunții? Adam nu știa nici cum arată această pîi-

ne, el nici nu obosise vreodată, nici nu transpirase. Toate acestea lui i-au fost necunoscute în rai.

Adam a căzut din lumină în întuneric, din nemurire în moarte și boală, din fericire în suferință, din dragoste în singurătate. El a căzut din cunoaștere în necunoscut. Își aștepta moartea promisă, despre care nu știa când și cum va fi.

Cosmosul își continua mișcarea lentă spre distrugere. În calea sa, în cele din urmă, el ar fi trebuit să-l stîrpească și pe Adam. Natura își începe răzbunarea irațională împotriva răufăcătorului ei: fiarele nu i se mai supun, după poruncă, ci, dimpotrivă, îl amenință de peste tot; stihiiile nu-l mai ascultă ca mai înainte, apa îl îneacă, focul îl arde, vîntul îi strică semănăturile. Adam este un bolnav înfrișat lăsat la cîrma întregului Cosmos.

Și iată, anume în acest context intervine Dumnezeu. Cu înțelepciune negrăită, Dumnezeu îl sustrage pe Adam de sub zidul povîrnit al Universului, care amenința să-l strivească. Dar cum? Prin moarte. Dedîndu-l morții, Dumnezeu îl va renaște pe Adam într-o altă dimensiune, prin participarea la trupul nemuritor al lui Hristos, atunci cînd actualul

pămînt și cer vor dispărea și Dumnezeu va crea pentru Adam un *pămînt nou și un cer nou* (Apocalipsa 21, 1), care nu vor avea dimensiunile spațiale și temporale cunoscute nouă. Moartea însă e atît de necunoscută, atît de înfricoșătoare...

Adam a trăit pe pămînt, a născut urmași, urmașii lui au născut alți urmași, pînă la noi. Povestea cu căderea lui din rai, cu un oarecare Dumnezeu Care l-a creat nu știu cum din lut, apoi i-a făcut o femeie din coastă, multora le pare prăfuită și poate să trezească cel mult un zîmbet ironic. Ce simpatici erau oamenii în vechime, credeau sincer această istorioară inventată de evrei! Însă astăzi, cînd s-a dezvoltat atît de mult medicina, cînd cu ceva bani poți să-ți cumperi un loc al tău pe lună, cum pot să mai creadă oamenii așa ceva? „Veșnicie”, „viață după moarte”, cred că și preoții „cred” în ele numai pentru bani. Ce prostii! Dacă s-ar fi uitat la Discovery, ar fi văzut acea emisiune interesantă în care se demonstrează clar că omul a provenit din maimuță... Cam așa arată raționamentul unui om modern, modern pentru că e necredincios.

Dar să ne întoarcem la pacientul nostru. În biserica părăsită, el zace într-un

pat improvizat. Razele de dimineață descoperă îngerii prăfuiți ai unui pictor minor, pictați în manieră renescentistă. Pe jos, cărți uzate, obiecte de cult împrăștiate ici și colo. La marginea patului stă o femeie tânără. Cu un efort vădit, bolnavul încearcă să-i povestească ceva despre Herodot, părintele istoriei. Ea nu știe cine este Herodot, dar e frumoasă. În jur e război.

Vreau să presupunem varianta absurdă în care acest morman de impotență ar putea naște urmași, urmași după chipul și asemănarea sa. Să ne mai închipuim că el și-ar povesti copiilor amintirile sale, cum a fost el tânăr și aviator. Dar n-am spus care erau amintirile. Bolnavul își amintea o idilă amoroasă pe care a avut-o cu nevasta frumoasă a unui ofițer, se pare chiar a comandantului său. Cum credeți, de câte generații va fi crezută această poveste? Cum va suna în urechile unui monstru impotent relatarea despre un strămoș de-al său care a fost înalt și zdrobea în zbor avioanele inamice, că o femeie frumoasă se ținea de capul lui, că făcea parte din nu știu ce dinastie de aristocrați etc.? Pe urmă să-i mai și spună că există un Doctor care ar putea

să-i facă o operație plastică și să-l facă și pe el la fel de înalt și de frumos ca pe strămoșul său, dar că trebuie mai întâi să creadă cu adevărat în El. Cred că această poveste i-ar aduce sărmanului mai degrabă suferință și greață din cauza imposibilității ei.

Aceași reacție o are și urmașul mutilat al lui Adam: „Lăsați-mă în pace cu originea voastră dumnezeiască, cu viața veșnică! Lăsați-mă să-mi trăiesc măcar puținul pe care îl am așa cum vreau eu! De ce mă răscoliți cu aceste gânduri care și așa mă frământă și nu știu cum să le alung? Sau credeți că eu nu aș vrea să trăiesc veșnic, credeți că mie îmi place că trebuie să mor și să mă despart de tot ce am iubit? Credeți că îmi place să știu că femeia pe care o iubesc va îmbătrâni și se va face ca bătrânele a căror atingere în tramvai mă îngreșează? De aceea nu-mi mai băgați degetul în rană cu aceste povești imposibile. Vreau, da, vreau să fiu nemuritor, vreau să fiu veșnic tânăr, dar este prea frumos ca să se poată! E un rod al disperării omenești. Realitatea însă este mult mai tristă, ea e așa cum o vedem: ne naștem fără să o vrem, creștem, ne îndrăgostim, suferim

din gelozie, ne despărțim, naștem copii, îmbătrânim și murim”.

E de înțeles de ce omul simte atîta repulsie la ideea de Dumnezeu, mai ales la aceea a religiei, a unor rețete de mîntuire. Nu cred însă că este vreun om căruia nu i-ar plăcea să trăiască veșnic și să nu îmbătrînească niciodată. Să nu-i credeți nici dumneavoastră, am auzit destui lăudîndu-se cu greața lor de veșnicie. Este mai degrabă reacția vulpii la strugurele pe care nu-l poate ajunge.

Pentru a înțelege mai bine reacțiile iraționale pe care le avem în fața oricărui lucru necunoscut, eu mă întorc întotdeauna la gîndurile copilăriei, cînd sufletul încă nu era îmbîcsit de prejudecăți și refulări artificiale. Îmi amintesc setea masochistă cu care o puneam pe mămica să-mi citească povești despre tot felul de feți-frumoși pe care un tovarăș de luptă sau de călătorie îi omora, iar peste trei zile vreo zîină îi învia cu apă vie. Pe de o parte, îmi plăcea să știu că acest Făt-Frumos va învia, iar, pe de alta, nu știam unde sînt acei cai care mănîncă jăratec, ca să pot să pornesc în căutarea apei vii. De obicei, eu plîngeam la aceste povești, și mămica trebuia să mă liniștească în

poala ei. Ea însă nu știe nici pînă azi că eu nu plîngeam atît de mila lui Făt-Frumos, cît de mine și de ea, care trebuia să murim, dar nu aveam apă vie. Cînd am crescut mai mare și orice nădejde de a mai găsi acei „munți de după nouă mări și țări, care se bat cap în cap și unde pasăre zburătoare n-a zburat”, pentru a afla apa vie s-a spulberat, am urît orice poveste despre tinerețile fără bătrînețe și viața fără de moarte, ca pe cele mai sadice unelte de tortură inventate vreodată împotriva omului.

Însă care din noi sîntem noi? Cel de atunci, cel de acum, cel de mai tîrziu? Cu cîtă ușurință trecem de la visurile copilăriei la teribilismul pubertin, de la existențialismul adolescenței la uniforma familistului care tremură pentru postul său de muncă... Budiștii erau convinși că omul este întotdeauna altul, născîndu-se neîncetat, după cum smîntîna rezultă din lapte și din smîntîna untul. Stănescu însă spunea că „omul este ceea ce-și amintește despre sine”.

Cine sîntem noi, cine era acea „pată de sînge care vorbește”, după expresia aceluiași Stănescu, trîntită ca o haină în patul neputinței? Mă refer la pacientul nostru,

cine era el: cel ce se vedea sau ceea ce-și amintea el despre sine? Cei doi, care deși erau unul, vai, sînt atît de diferiți...

Da, omul este ceea ce-și amintește despre sine, dar, în același timp, este și ceea spre ce tinde. Amintirile sînt mai mult o sărăcie decît o avere, deoarece ele sînt tocmai ceea ce nu este și niciodată nu va mai putea fi, ele sînt ceea ce a pierdut omul, dar și ceea de ce el s-a izbăvit. *Trecutul, ca un roi de viespi veninoase, a fugit din inima lui, nu-l mai macină*, scria un poet care și-a evitat trecutul. Singura avere indispensabilă și permanentă a omului este cea spre care acesta tinde. Este însă înfiorător cînd idealul devine parte a trecutului, cum este în cazul romanticilor. Un astfel de om este reprezentat, de fapt, de ceea ce nu are și nu de ceea ce are. El este mortul care păzește un cimitir de amintiri, un cimitir pe care nu-l mai vizitează nimeni, căci el există doar în mintea întristată a paznicului, care este chiar mortul însuși.

Îmi este foarte la îndemînă să ilustrez cele spuse aducînd cazul pacientului nostru. Am văzut că cei mai mulți la pronunțarea cuvintelor „Pacientul englez” răspund: da, este un film psiholo-

gic, foarte deprimant. Acesta este și motivul pentru care m-am hotărât să scriu despre acest film, o ocupație aparent nepotrivită unui călugăr. Motivul este următorul – eu nu m-am gândit nici o clipă că acest film este depresiv, mie mi s-a părut a fi un film familiar, un film real, un film despre mine. Atunci am înțeles prăpastia care stă între psihologia călugărilor și a necălugărilor. De aceea nu am ratat ocazia să povestesc ceva despre universul atât de incitant al monahilor. Astfel voi explica mai ușor starea proastă pe care o are un necălugăr după vizionarea acestui film.

Sfântul Ignatie Briancianinov, ierarh și ascet rus din secolul al XIX-lea, spunea că pe cei care nu se călugăresc de bună voie, în cele din urmă îi călugăresc boala și moartea, fără voia lor. Sfântul nu are în vedere călugăria ca ritual ortodox, ci în sensul lipirii de plăcerile trupului, de bogății și slavă. Și pacientul englez, ca și călugărul, nu are bucurii trupești. Prin aceasta ei se aseamănă. Există totuși și ceva ce îi deosebește: aceasta este atitudinea fiecăruia față de propria sa condiție. Pacientul, deși nu mai poate, nu încetează să voiască; călugărul, deși *toate îi*

sînt îngăduite și la îndemînă, poate să nu vrea. Primul suferă, al doilea se bucură. Primul este handicapat, al doilea sănătos. Primul trăiește începutul iadului, al doilea raiul.

Cu cît plăcerea a fost mai mare, cu atît despărțirea de ea este mai dureroasă. De aceea omul care a dus o viață în păcate, la bătrînețe sau în boală trăiește în primul rînd suferința despărțirii de păcat, mai mult decît consolarea că s-a bucurat cîndva de el. Niciodată amintirea brută a plăcerii nu a putut înlocui plăcerea, ci, dimpotrivă, prin intensitatea ei, pricinuește o suferință direct proporțională. Amintirile pacientului englez, care în mod normal ar fi trebuit să tensioneze privitorul spre plăcere, creează un cumplit sentiment de jenă și suferință. Ele răscolesc ca o chiuretă pîntecele deschis al minții noastre. Toți oamenii, toți pînă la unul vor trăi suferința acestui personaj, dacă nu în boală, cu siguranță în brațele vîscoase ale unei bătrîneți impotente, de unde, ca de pe o tavă chirurgicală, îi va lua mîna înmănușată a morții, pentru a-i arunca în urna întunericului veșnic.

Iadul este locul în care trecutul se războiește mișelește cu omul. Iadul este lo-

cul în care amintirile, ca niște larve din filmele cu extraterestri, crapă și cresc infinit din trupul și sufletul nostru, sfîșiindu-ne neconținut ca vulturii rinichii dezgoliți ai lui Prometeu. Iadul este irupția absolută și infinită a patimilor care nu mai au posibilitatea să fie satisfăcute. Anume astfel descrie iadul Sfîntul Grigorie cel Mare, în dialogurile sale despre moarte. Patimile, deși sînt de origine spirituală, pot fi satisfăcute doar prin trup. După moarte, cînd trupul își va schimba însușirile, latura spirituală își va păstra starea și obiceiurile din timpul vieții. Atît doar că, intrînd în veșnicie, patimile vor cunoaște un progres infinit, așa încît o mică iritare să se transforme în turbare, iar o privire vinovată să capete proporțiile oceanului dezlănțuit al poftei. Trupul însă nu va fi capabil să îndeplinească dorințele. Suferința va rezulta din învălmășeala tuturor patimilor năpustite asupra impotenței trupului. Existența trupului este necesară; atît păcătoșii, cît și dreptii își vor recăpăta trupurile. Sfinții, spune Sfîntul Grigorie, pentru a se bucura de armonia desăvîrșită spre care au fost creați, iar păcătoșii pentru a muri neîncetat și veșnic în trup și în suflet.

În acest sens, omul este ceea ce își amintește despre sine, adică el este nefiind, existînd numai ca o realitate virtuală în propria memorie. Egiptenii aveau credința că omul trăiește atîta timp cît dăinuie amintirea despre el, de aceea le construiau faraonilor acele mausolee. Natura nelimitată de timp și spațiu a sufletului uman are capacitatea de a trăi cu intensitate infinită ceea ce în adevăr nu mai există. Suferința este suma acestor inexistențe care atîrnă de sufletul fiecăruia. De aceea omul trebuie să le depășească, smulgîndu-se din mlaștina memoriei, pentru a se stabili pe piatra unui ideal luminos. Acest ideal luminos este reversul suferinței; apropierea de el se realizează în măsura în care ne îndepărtăm de motivele fricii noastre. Acesta este drumul *de la moarte la viață*, despre care ne-a vorbit Hristos. Cine nu realizează acest drum rămîne un simplu avorton, pe care moartea, în cele din urmă, îl scoate din pîntecele mort al timpului.

Totuși omul nu este doar ceea ce își amintește despre sine, ci mai este și ceea spre ce tinde. Însă idealul trebuie să fie de așa natură, încît să nu ajungă vreodată să poată fi înghițit de trecut. Ca și

în cazul pacientului englez, ceea spre ce tinde majoritatea oamenilor se întoarce, în cele din urmă, ca un bumerang împotriva lor înșiși. Adică, în afară de nemurire și sfințenie, nimic nu poate cunoaște o ascendență nelimitată. Toate celelalte pot fi distruse într-o clipă de un accident exterior, declanșând regresul umilitor spre suferința nesfârșită.

Ceea ce mai înainte îi conferea impresia puterii și a prosperității, acum sînt roade de care îi e rușine (Romani 6, 25), cum spune Apostolul Pavel. Pentru a sublinia monstruoșitatea acestei rușini, regizorul așază la marginea patului acestui impotent o femeie tînă care îl îngrijește, însă care pleca noaptea în brațele unui bărbat sănătos, acel soldat musulman care o cam neglija. Viața acestor oameni este îngrădită barbar de sîrma ghimpată a trupurilor lor. Din această cauză, femeia aceea atrăgătoare la început pentru virtuțile ei, pentru dăruirea cu care își asumă destinul acestui om distrus, trăiește o viață de subsol în care ea este o biată femeie de ocazie, batjocorită de atracția carnală pentru un soldat prea puțin interesat de ea. De cealaltă parte este imaginea dispărută a frumu-

seții și agerimii pacientului său, care concurează teoretic cu imaginea soldatului musulman. Ni se sugerează cumva idila ratată dintre pacient și îngrijitoarea sa din cauza impotenței trupești. Toate acestea creează ceea ce oamenii numesc o „atmosferă deprimantă”.

Există totuși un amănunt care conferă personajului o umbră de demnitate, o reminiscență a omului trecut, care trădează o anumită delicatețe bărbătească. Este scena în care pacientul descoperă un volum de Herodot și o întreabă pe ea dacă știe cine este. Ea spune că nu, și el îi răspunde cu simplitate și blîndețe că e părintele istoriei. E foarte frumoasă această scenă, deoarece aici se strecoară superioritatea neîngîmfată a handicapatului în fața sănătății și frumuseții femeii neștiutoare. Acest amănunt îl face cumva seducător pe acest monstru, ca și bunătatea bestiei din vestita poveste. În jurul lui se creează dintr-o dată o aură de mister și noblețe, care poate să atragă și să mențină.

Acesta este doar un exemplu despre cum omul preocupat de cele spirituale nu încetează să trezească interes chiar și în cazul desăvîrșitei sale neputințe trupești. Nici bătrînețea și nici boala nu-l fac

nefolositor, ci dimpotrivă, ele chiar contribuie simțitor la înfrumusețarea lui. Dacă un bărbat care a fost preocupat doar de podoaba trupului și tot farmecul lui și l-a limitat la aceasta, odată cu apropierea bătrâneții și a bolii, ajunge să nu mai trebuiască nimănui, bărbatul preocupat de virtute este într-o continuă ascendență. Așa sînt bătrînii călugări care eclipsează cu virtuțile lor orice frumusețe trupească a călugărilor tineri, dar deșerți de experiență. Așa erau și înțelepții greci, a căror bătrînețe era mai prețuită decît frumusețea tinerilor. În fața înălțimii lor spirituale frumusețea trupească pare ca machiajul ieftin al unei fete de la țară. Orice boală și neputință trupească ajung să-l împodobească pe bărbatul virtuos ca niște cicatrici de război. În ele, ca într-o vază de cristal, se așază trandafirul virtuților.

Dacă o simplă replică despre Herodot a trezit atîta admirație față de neputinciosul pacient, cît de impresionant ar fi fost el dacă, prin povestirile sale, ca o nouă Șeherezadă, ar fi avut putere să o țină lîngă el pe femeie, așa încît ea să nu mai simtă nevoia să-l părăsească pentru acel soldat. Acesta este examenul cel mai greu al bărbăției: să poți opri prin cuvînt o fe-

meie de la păcat și, în același timp, să nu-i inspire nici o speranță că ai putea să păcătuiești vreodată cu ea. Căci ce greutate este în a atrage o femeie spre păcat, când ea și așa e atrasă de frumusețea bărbătească prin legea firii, însă a o opri prin cuvânt, astfel încât ea, chiar și fiind atrasă spre tine trupește, să se împotrivească și, copleșită de filosofia ta, să se supună ca o mielușea sub sabia cuvântului tău – iată bărbăția care niciodată nu cade. În acest fel o poți călăuzi pe acea femeie spre nemurire, oferindu-i cel mai neprețuit dar.

Această supremă treaptă a bărbăției o ating numai sfinții, cum ar fi, de exemplu, Sfântul Vitalie, călugărul care ziua munca, iar noaptea, pe banii câștigați, mergea la bordel, unde plătea o femeie cu care petrecea noaptea în discuții duhovnicești, astfel încât multe dintre ele se converteau. Aceași virtute a arătat-o și pustnicul Martinian, care a convertit o prostituată venită noaptea la el cu gând să-l ispitească.

Pacientul englez este oglinda noastră și este extraordinar că regizorul îl așază într-o biserică părăsită. Această biserică este Cosmosul pornit spre distrugere, în care ne trăim agonia. Ca și pacientul englez, noi stăm trântiți în patul neputinței, așteptând inevitabila moarte. Nu are rost să

închidem ochii în fața acestui zid spre care ne îndreptăm cu viteză; oricum ne vom izbi de el și durerea noastră va fi mare.

Noi toți am fost în trupul lui Adam și suferim de pe urma acelui accident cosmic. Acum, pe masa de beton a timpului, loviți de o amnezie totală, noi îngânăm frînturi fără legătură despre o oarecare fericire, dragoste, veșnicie. Peste patul suferinței noastre stă aplecat Hristos. El ne lovește cu palma iubirii peste față și ne vorbește: „Prietene, Eu sînt, îți mai aduci aminte de Mine?” „Nu știu ce zici – răspundem noi –, du-Te și nu mă chinui, lasă-mă să mor!”

Războiul s-a sfîrșit. Îngrijitoarea pacientului nostru aleargă printre soldații bucuroși și îl găsește pe iubitul său musulman. Niște soldați scot din biserică targa cu omul și aleargă bucuroși prin ploaia care tocmai se pornise. Ce interesant a trimis Dumnezeu această ploaie, de parcă ar fi vrut, după toată grija pe care i-a purtat-o atît de anonim, să-l spele cu apele Botezului. Lipsea numai preotul care să rostească formula de viață făcătoare: „Se botează robul lui Dumnezeu. În numele Tatălui, Amin. În numele Fiului, Amin. Și al Sfîntului Duh, Amin”.

Cum ne uităm la homosexuali

Discuțiile despre homosexuali, despre perversi în general, atrag tot mai multă atenție. Preferințele sexuale au început să facă parte din portretul social al unui individ, ca și naționalitatea, religia sau apartenența politică. Homosexualii se prezintă ca grup social: își cer drepturi și își promovează concepțiile prin activitățile pe care le întreprind și cărora le dau caracter social, cultural sau politic, fie că sînt publicații tipărite, marșuri de stradă sau concerte. Reacțiile față de acțiunile și cerințele minorităților sexuale sînt, în diferite state, împărțite – unii le susțin, alții le condamnă.

Biserica s-a văzut și ea pusă în situația de a da o replică acestei probleme. Nu este vorba de o reacție morală, care e de la sine înțeleasă și general cunoscută, ci de o reacție mai degrabă politică și soci-

ală. Această necesitate s-a simțit și mai stringent la noi odată cu intenția guvernului de a adopta legea privind statutul homosexualilor în România.

Dincolo de glasul oficial al Bisericii, au existat dintotdeauna voci separate care au vorbit într-un fel sau altul. Nu ne interesează cei care fac apologia homosexualității, încercând să demonstreze teologic nevinovăția și firescul relațiilor homosexuale. O astfel de discuție este cu totul deplasată și nu merită osteneala. Atitudinea Bisericii față de astfel de pleoarii este îndeobște cunoscută, de aceea nu o voi relua aici.

Cuvântul nostru îi privește mai întâi pe credincioșii care recunosc că homosexualitatea este un lucru anormal, dar în același timp cad în extrema de a elimina șansele de recuperare ale celor stăpîniți de această patimă, astfel încît le refuză pocăința.

Cîțiva ani în urmă revista „Scara” publica un articol îndreptat împotriva homosexualilor, care încerca să readucă în actualitate metodele de „combatere” a homosexualității din Levitic (adică omorîrea cu pietre) și pe cele de pe vremea lui Vasile Lupu, care mai prevedeau și arderea cadavrelor celor uciși. Conside-

rînd că această atitudine nu este una ortodoxă, m-am hotărît să scriu un cuvînt de apărare nu a homosexualității, ci a oamenilor care, cu voie sau fără voie, au căzut în această ispită, iar acum, în loc de o mîină întinsă, primesc o piatră.

Dar pentru a avea o atitudine corectă, mai bine zis duhovnicească față de condiția homosexualilor și a oricărui om în general, trebuie mai întîi să încercăm a-i înțelege, cu alte cuvinte, să-i cunoaștem.

Ce este homosexualitatea: este o boală la fel ca și cancerul, după cum susțin unele școli de medicină, sau este doar o preferință sexuală? Este homosexualitatea o anomalie care se moștenește genetic și, dacă da, se poate lupta împotriva acestei moșteniri? Sau homosexualitatea este produsul educației sau a accidentelor psihice și emoționale prin care cineva trece la un moment dat al vieții sale? Acestea sînt doar cîteva întrebări care își cer răspunsul înainte de a condamna un homosexual.

Mi-aduc aminte că în una dintre cărțile lui Freud sînt date niște scrisori cu conținut similar. O mamă îl întreabă ce să facă cu fiul ei homosexual. Freud o consolează foarte sec, zicîndu-i că homosexualitatea,

de fapt, nu este o anormalitate, că este doar o preferință sexuală. Ca să fie mai convingător, amintește și câțiva homosexuali celebri, cum ar fi Platon, Michelangelo. Într-un cuvânt, Freud evită să catalogheze homosexualitatea drept boală.

Și eu cred că homosexualitatea nu poate fi moștenită. În schimb, s-ar putea transmite înclinația spre perversiuni în general. Există spirite atrase de varietate, de anormal, cum sînt, de exemplu, artiștii. Eu, care am trăit printre artiști, pot spune cu certitudine că există în această categorie de oameni o chemare irezistibilă spre tot ce este necunoscut, neexplorat, spre tot ce poate „lărgi” limitele acestei vieți, limitele firii. Și cred că nu întîmplător acești oameni au practicat întotdeauna o sexualitate deformată. Mai toate numele mari ale artei și literaturii moderne au fost fie homosexuali, fie pedofili, zoofili, fie toate acestea la un loc. Acești oameni nici cu femeile nu pot avea relații normale, ci practică cele mai ciudate perversiuni. Oamenii perversi, chiar dacă nu sînt niște artiști în sensul tehnic al cuvîntului, au această sensibilitate „artistică” care, mi se pare mie, nu

diferă prea mult de fondul psihic al marilor genii.

Este esențial a ști că homosexualitatea nu este o boală care poate fi moștenită genetic. Zic asta, pentru că am primit scrisorile unui tânăr măcinat sufletește de această ispită, deși curat cu trupul, pe care părintele său duhovnic l-a trimis la psihiatru. În acest fel preotul sporește drama aceluia tânăr, aruncându-l nu doar în brațele necruțătoare ale deznădejdiei, ci și în brațele unor oameni total inapți în fața unei chestiuni duhovnicești atât de delicate. Ipoteza aceasta, pe care Părinții Pustiei au rezolvat-o demult, a fost confirmată și științific de medicina modernă. O experiență făcută asupra gemenilor monozi-goți, adică născuți din aceeași celulă, a arătat că, în cazul în care unul din ei este homosexual, celălalt nu este obligatoriu să fie. Același lucru s-a constatat și în cazul alcoolicilor, ceea ce nu se poate spune de celelalte boli, cum ar fi cancerul sau ulcerul, pe care, în cazul în care îl are unul dintre gemenii monozi-goți, obligatoriu îl va avea și celălalt.

Deci, ceea ce s-ar putea moșteni nu este neapărat homosexualitatea, pedofilia sau zoofilia, ci înclinația spre perver-

siuni, varietate și nesațiu sexual. Se pare că acești oameni devin stăpîniți de ceea ce le iese mai întîi în cale. Dacă prima experiență sexuală a fost cu un băiat, el rămîne marcat pe viața de ea, devine homosexual. La fel dacă este cu un copil sau animal. Aceasta nu-i împiedică să aibă relații cu femei, ei devin ceea ce se cheamă heterosexuali, dar vor tînji după vraja senzației pe care au simțit-o în prima lor experiență sexuală, chiar dacă nu vor mai reveni niciodată la ea.

Obiect sexual poate deveni tot ceea ce îți procură plăcere sexuală. Există atîta lume care se mulțumește cu păpuși gonflabile și vibratoare, și nu doar că se mulțumește, ci le preferă relațiilor sexuale normale. De aceea, sînt foarte periculoase toată literatura și revistele cu fotografii care se răspîndesc acum peste tot. Sînt convinși că, din cauza invaziei acestor reviste, un număr catastrofal de mare de părinți au copii homosexuali, fără să o știe. Oricine poate deveni și homosexual, și pedofil, și zoofil. Plăcerea este oarbă și se hrănește din orice.

Cred că toți oamenii sînt potențiali homosexuali, zoofili sau pedofili, dar nu bolnavi în sensul pe care îl invocă unii

medici. Cred că aceste înclinații nefirești pot fi cel mult înăbușite prin asceză, dar niciodată dezrădăcinate total, pentru că ele caracterizează firea noastră. În aceasta constă însă grandoarea luptei creștine împotriva păcatului, anume că păcatul este propriu firii noastre căzute, dar noi găsim puteri să ne ridicăm deasupra firii.

Parcă a te lăsa de relațiile normale cu o femeie, așa cum fac călugării, e mai ușor decât a-ți înfrîna pornirile homosexuale? Oare nu depășesc călugării cu grație această „boală” genetică cu care ne naștem toți?

Există, desigur, și bolnavi homosexuali dintre debili mintali, așa cum sînt și cei care își mănîncă excrementele sau cei cărora le place să omoare animale. Aceștia însă sînt în proporție mică și, oricum, nu ei sînt cei care organizează marșurile și paradele de homosexuali din vestitele orașe occidentale, dar, mai nou, și de la noi.

De exemplu, în mentalitatea fostelor țări sovietice, mulți din cei care au avut relații homosexuale nu sînt catalogați ca atare. Toate bancurile despre armeni sînt bancuri pentru homosexuali și, totuși, armenii sînt un popor destul de simpatizat în tot imperiul, cu toate că poate ni-

căieri în lume homosexualii nu sînt mai urîți decît în fosta URSS. Paradoxul se explică prin faptul că, în mentalitatea celor din această parte a lumii, homosexual este doar cel pasiv. De altfel, acesta este cel mai rușinos lucru care i se poate întîmpla unui „bărbat”, să fie siluit, ceea ce se întîmplă în pușcării. Zic „bărbat” în ghilimele, pentru că unul ca acesta nu va mai fi considerat niciodată bărbat, cu unul ca acesta nimeni nu are voie să dea mîna, nici să mănînce, nici să bea din același pahar, că se „spurcă”. Așa că sînt zeci de milioane de bărbați care văd în aceasta o simplă „feminizare” a unui bărbat slab.

Sfinții Părinți cred că diavolul ispitește, pur și simplu, pe fiecare cu ceea ce are la îndemîină. De aceea homosexualitatea apare ca patimă, nu ca alternativă, în comunitățile de bărbați: pușcării, armată sau chiar mănăstiri. De exemplu, Sfîntul Vasile cel Mare în Regulile sale nu recomandă ca frații să-și strîngă mîinile cînd se salută, iar Avva Ioan Colov zicea că monahul care a mîncat pe săturate și a vorbit cu copil a și curvit cu el. Asta nu pentru că ei ar fi homosexuali, ci tocmai pentru că diavolul poate trezi această patimă chiar și în cei care nicio-

dată nu au simțit-o și au avut oroare de ea. Pe Sfântul Munte Athos, unde nu există femei, pînă azi este interzisă intrarea copiilor. Sfântul Nil Athonitul compară intrarea unui tînăr imberb în obște cu un jăratec căzut pe o rochie nouă. Totuși chiar și aceste precauții împotriva tinerilor nu ne pot face să credem că tot Athosul era plin de homosexuali, ci doar confirmă ipoteza că patima își face obiect sexual din ceea ce are la îndemînă.

Prin urmare cei care cunosc ascetica ortodoxă și au ajuns la niște măsuri duhovnicești știu că nu există om care să nu aibă „accese” de homosexualitate, pedofilie sau orice altceva. Și nu pentru că el ar căuta aceasta, ci pentru că diavolul ispitește cu absolut orice pe cel care duce lupta castității pentru Hristos. Sfântul Isaac Sirul spunea că, dacă cineva susține că nu are gînduri întinate, înseamnă că săvîrșește păcatul cu fapta. Este altceva dacă omul, din cauza grosolăniei patimilor sale, nu-și vede aceste porniri josnice, pe care și le imputau pînă și cei mai străluciți asceți ai creștinătății. Dacă am fi curați cu adevărat, am vedea că nu sîntem feriți nici noi de ele.

Se știe că homosexualii sînt de două feluri: pasivi și activi. Care e diferența

dintre ei? Se pare că homosexuali pasivi sînt numai impotenții, acesta e și motivul pentru care nu se culcă cu femei. Chiar am dat cîndva, din întîmplare, peste un anunț într-un ziar din Chișinău: „Bărbat plăcut la înfățișare, 40 de ani, caut prietenia unui bărbat în vederea relațiilor sexuale. Sînt pasiv, impotent total”. Acest „impotent total” se pare că este un calificativ pentru homosexualul pasiv. Consider plauzibilă această ipoteză pentru că, de regulă, perechile de homosexuali sînt și una și alta amîndoi, adică și pasivi și activi. Nu este adevărat că homosexualii căsătoriți nu îndeplinesc și rolul femeii în relațiile lor cu bărbații. Aceasta o știu din mărturia personală a unui homosexual căsătorit cu o femeie, care păcătuia cu bărbați activi.

Cei mai mulți homosexuali cred că sînt oamenii care caută să-și depășească limitele, care nu sînt de acord cu realitatea în care trăiesc. Plictisiți de relațiile sexuale firești, acești oameni intuiesc că firea noastră trebuie să aibă vreo spărtură în afară, dar ei nu au avut descoperirea Dumnezeirii, ei nu știu că adevărata depășire a firii se împlinește nu prin simpla evadare din normalitate, ci prin

îmbrățișarea unor realități mai mărețe decît noi înșine, eliberatoare, veșnice.

Homosexualii, ca și ucigașii, simt plăcerea monstruoasă a înfruntării lui Dumnezeu, a înfruntării Limitei. Sfîntul Efrem Sirul crede că anume această plăcere a simțit-o și Eva cînd a încălcat porunca. Aceasta este alternativa demonică a trăirii harice. Dacă Dumnezeu nu i-ar fi lăsat diavolului și puterea de a imita trăirea harică, mîntuirea ar fi fost pur și simplu o fatalitate. Omul nu poate trăi fără plăcere, de aceea trebuie să știm că și păcatul, mai ales păcatele grozave, procură o stare nefirească, ca și beția și drogurile. Asceții, pentru a ajunge la bucuria harică, rabdă multă durere. Așa și păcătoșii rabdă foarte multă suferință pentru a simți bucuria contrafăcută pe care o împrăștie diavolul.

Sînt convins că marea majoritate a acestor oameni, dacă s-ar încredința că asceza le poate aduce o stare infinit mai înălțătoare decît păcatul, ar îmbrățișa asceza. Hristos, Care știe firea noastră, tocmai așa îi seduce pe marii păcătoși: „Acolo unde s-a înmulțit păcatul, va prisosi harul”, zice Apostolul Pavel. De aceea, noi nu ne mirăm că Maria Egip-

teanca, prostituata nesăbuită de altădată, a fugit în pustie de îndată ce s-a atins harul de inima ei. Ea avea termen de comparație, ea știa ce înseamnă plăcerea, și când a simțit această plăcere nouă a harului, a fugit în pustietăți, de frică să n-o piardă. Așa cum cel ce a găsit o comoară într-o țarină vinde tot și cumpără țarina aceea, la fel și păcătosul care simte măcar o dată harul leapădă ca pe niște haine asudate plăcerile lui de mai înainte.

Homosexualitatea este un exces, ca și drogurile, ca și plăcerea de a ucide, ca și moda, ca și beția. Toate sînt anormale, toate sînt păcate, toate îndepărtează de Dumnezeu și de bunul mers al lucrurilor. Ca să-i înțelegem pe homosexuali trebuie să-i privim anume prin această prismă.

Cineva mi-a scris cîndva o scrisoare în care își exprima părerea că la oamenii cu păcate grele cuvîntul lui Dumnezeu ajunge mai greu, că nu crede că un homosexual se poate converti și schimba și mă întreba dacă îi pot cita vreo statistică a homosexualilor convertiți.

Cred că e cumva impropriu să vorbim de o statistică a homosexualilor convertiți. De regulă, statisticile privind homosexualii ne vin din Apus, unde converti-

rile la Ortodoxie sînt o raritate în general, nu doar cele dintre homosexuali. La noi, statisticile acestea sînt foarte aproximative, pentru că în concepția societății noastre homosexualitatea încă mai este o rușine, iar cei care își declară homosexualitatea o fac mai mult din plăcerea de a sfida, care îi caracterizează pe perverși.

De aceea, sîntem în fața unui fenomen foarte curios: toți homosexualii cunoscuți sînt într-un conflict declarat cu creștinismul, iar cei convertiți ascund faptul că au fost cîndva homosexuali. Pe lîngă asta, pocăința și mărturisirea în Biserica noastră sînt o taină, de aceea e firesc ca trecutul oamenilor convertiți să nu se afișeze decît poate dacă o vor ei. Perversiunile sexuale însă nu sînt niște păcate pe care, odată scăpat de ele, ai vrea să le mai etalezi. De aici, impresia falsă că homosexualii, în general toți perverșii, nu au acces la pocăință.

Convertirile din rîndul curvarilor obișnuiți sînt mai multe și e absolut logic să fie așa, pentru că majoritatea oamenilor au acest păcat, pe cînd perverșii sînt în minoritate. Însuși Mîntuitorul, Cel ce ne-a zidit, a numit neamul omnesc „neam viclean și preacurvar”. Așa-

dar toți oamenii au nevoie de pocăință și de îndreptare, nu doar homosexualii.

Cunosc, într-adevăr, oameni care au adus o mare pocăință pentru păcate împotriva firii, dar n-aș putea să fac din viața lor un scenariu pentru Oscar, pentru simplul fapt că ei s-ar putea recunoaște în el și n-am avut cu ei această înțelegere. Pentru mine nu există nici o îndoială în privința faptului că printre creștinii primelor veacuri, mai ales printre cei din rîndurile grecilor și romanilor, erau mii de homosexuali, pedofili și zoofili. Abaterile sexuale ale vechilor greci și romani sînt îndeobște cunoscute din actele istorice și din operele literare ale epocii. Aceasta era societatea romană în care s-a propovăduit creștinismul. Pur și simplu nu prea exista alt contingent de oameni care să se convertească la creștinism, toată omenirea zăcea în aceste păcate, după cum observăm și azi. Dar nu prin aceasta e seducător creștinismul, că dintr-un noroi atît de puturos știe să facă monumente de sfințenie atît de albe și de strălucitoare, cum sînt: homosexualul pocăit pomenit în *Scara Sfîntului Ioan*, Maria Egipteanca, Moise războinicul și alți sfinți recrutați din rîndurile celor

mai vestiți desfrânați și războinici ai vremii lor.

Altceva este de ce despre aceste convertiri nu s-a scris aproape deloc. În afară de cazul pomenit în *Scara*, aproape că nu cunoaștem nici un sfânt despre care să se menționeze că ar fi săvârșit păcate împotriva firii. Cu toate acestea, eu nu mă îndoiesc că astfel de sfinți au fost. Se pare că toate aceste păcate se subînțelegeau prin expresii de genul „și a lepădat viața sa petrecută în păcate dobitocești” sau „în mari destrăbălări” și altele. Se poate bănuși ceva la Fericitul Augustin, dar nu știu cât este de clar. Poate că e vreo frică de a nu încuraja aceste păcate, chiar și prin simpla pomenire a lor? Pe de altă parte, Apostolul Pavel, când a fost să vorbească despre astfel de lucruri, a zis doar că „despre cele ce fac ei în ascuns este și rușine a vorbi”. Această pudoare este specifică Ortodoxiei.

Ioan Gură de Aur, în *Tratatul despre creșterea copiilor* (sper să nu greșesc), zice că „își învinge” cu multă neplăcere dorința de a nu pomeni despre acest păcat. Prin aceasta, Sfântul Ioan ne arată încă o dată că despre acest păcat „se tăcea”. Gură de Aur compară homosexualitatea cu „o mo-

limă" care a cuprins orașul, pe lângă care curvia obișnuită nici nu mai pare un păcat vrednic de mustrare. El îi atenționează pe toți părinții care își dau copiii la școli de faptul că își sortesc odraslele acestei grozăvii. Dar, iarăși, am fi nedrepti să credem că nici unul din acești copii mai târziu nu s-a convertit la creștinism.

Eu cred că e într-adevăr o prejudecată să susținem că cuvântul lui Dumnezeu ajunge mai greu la inima oamenilor cu păcate mari. Oamenii aceștia, trebuie să știm, sînt capabili de o mare suferință. E și normal, ei trăiesc complexul de a fi izolați, expulzați din societatea oamenilor „normali”, au experiența de a fi „altfel”. Ei sînt într-o permanentă opoziție cu lumea, cu normele ei. Nu contează că normele lor de viață sînt și ele nocive, important este că ele sînt „altfel”, ele sînt „nebunie” pentru oameni.

Oamenii aceștia au experiența nebuniei, a suferinței din cauză că nu sînt ca toți ceilalți. De aceea, atunci cînd aud despre un Dumnezeu Care „nu este din lumea aceasta”, Care ne îndeamnă „să fim nebuni pentru El” și „să ne osebim” de oamenii lumii acesteia, ei devin curioși, cel puțin curioși. Această curiozitate

le lipsește intelectualilor călduți, funcționarilor, „burghezilor”, care se identifică cu mersul lumii acesteia. Perverșii nebunatici, chiar dacă pare curios, se pot simți atrași de Hristos și numai pentru faptul că nici Hristos nu e de acord cu moleșeala în care se complace majoritatea oamenilor.

De aceea ei se pot împrieteni cu Hristos, împotriva zădărniceii și nimicniciei lumii acesteia. De multe ori, dușmanii comuni devin prilej de aliere. Rușii chiar au o glumă: „Împotriva cui prietenii?” Iar când acești nebunatici vor vedea că nebunia lor e neputincioasă împotriva lumii, vor accepta propunerile lui Hristos. Nu în zadar Hristos le dă atîta curaj, zicînd că n-a venit pentru cei drepți, adică „burghezia spiritualicească”, care mîmează că trăiesc în Biserică, ci pentru păcătoși. Unde s-a mai văzut așa un Dumnezeu? Oare nu acest Dumnezeu era certat de oameni că este prietenul vameșilor și al păcătoșilor? Iar eu n-aș îndrăzni să-L cert încă o dată pentru același lucru.

Desigur, eu mă refer la homosexualii care își „trăiesc” condiția în toată adîncimea ei. Pentru că și păcatul nu este „trăit” de cei mai mulți dintre oameni, ci

doar practicat cu banalitate, ca și mîncarea, ca și somnul. Sînt însă oameni care, pentru că nu au o altă înțelegere despre rostul vieții, se angajează în păcat cu toată ființa lor. Aceștia se pot angaja mai tîrziu, cu aceeași rîvnă, dacă li se descoperă, și în viața în Hristos.

Și cred că acesta e secretul pentru care din mulțimea de păcătoși doar unii se pocăiesc: sînt tocmai cei care, pentru că au „trăit” păcatul, au putut să trăiască și pocăința; ceilalți însă nu au înțeles pocăința, deoarece nu au înțeles nimic, nici măcar din păcatele pe care le-au făcut, pentru că le-au făcut ca niște dobitoace, nu ca niște oameni, fără să înțeleagă și fără să se întrebe vreodată de ce fac cutare sau cutare lucru.

Personal, cred că e o mare diferență între un homosexual din Grecia lui Socrate și un homosexual din epoca modernă, o diferență fundamentală. Dacă un grec de atunci practica homosexualitatea doar pentru plăcere, homosexualul de azi o trăiește ca pe o angajare existențială, ca pe o dramă. El își asumă efectiv această condiție, într-o lume pe care o crede ratată: își cere dreptul de a avea o familie, de a fi acceptat, chiar de a avea o

biserică. El nu mai trăiește homosexualitatea doar ca pe o plăcere, ci e conștient și de toate suferințele ei. El acceptă aceste suferințe, chiar mai mult, el se jertfește. Sigur că rămîne întrebarea cîtă dreptate are să sufere în acest fel, dar, dincolo de dreptate, această suferință există și ea merită să fie cercetată.

Omul modern nu mai gîndește anti-nomic, pentru el nu există bine și rău, fericire și nefericire, pentru el e importantă doar „trăirea”, senzația. Adică „binele” lui se măsoară prin intensitatea senzației, care poate fi și una de durere. Așa că omului modern nu i te poți adresa cu formule de genul „nu este frumos ceea ce faci”, pentru că el are o estetică a urîtului care poate să se îndulcească din contemplarea unui hoit plin de viermi, ca la Baudelaire, sau să descrie cu plăcere moartea unei femei gravide într-un pavilion al canceroșilor, ca la expresionistul Gottfried Benn.

Epoca modernă a creat și a impus concepția despre frumusețea urîtului și despre plăcerea durerii. Și, într-adevăr, văd în toate manifestările homosexualilor de azi că ei sînt un produs al artiștilor nebuni din secolul al XIX-lea, sînt, pe drept cuvînt, niște întruchipări ale teori-

ilor lor monstruoase. Ei sînt cumva niște producții artificiale, ceea ce îi face să fie și mai dramatici, pentru că trăiesc niște sentimente inventate în laborator. Toată viața lor este o dureroasă minciună, în numele căreia se jertfesc cu docilitate.

Din acest punct de vedere, eu am mai multă înțelegere față de ei, pentru că s-au născut într-o lume în care nu numai binele, ci pînă și ideea de bine au fost învinse. Iar castificarea societății contemporane – comuniunea pictorilor, comuniunea evreilor, a femeilor divorțate, a homosexualilor ș.a.m.d. – îi condamnă pe toți la încremenirea în propria condiție. Omul trăiește după regulile, aspirațiile și obsesiile grupului de care aparține, de care trebuie neapărat să aparțină, chiar dacă acest grup se cheamă grupul oamenilor liberi.

Biserica însă nu are voie să devină un grup, o castă, ea este o comuniune cu limitele în afară, ea se revarsă neîncetat, înghițind ca o lavă încinsă tot ce îi iese în cale, dacă se poate.

Înțelegerea pe care o arătăm acestor oameni poate fi, într-adevăr, și o compasiune ca pentru bolnavi, totuși nu ca pentru niște bolnavi incurabili. Noi nu-i

vedem ca pe niște muribunzi pe care ne simțim datori să-i vizităm cu flori și mandarine, ca poate-poate să le înfrumusețăm măcar ultimele zile. Deloc! Până în ultima clipă, orice păcătos este un potențial sfânt, asta trebuie să înțelegem din cazul tâlharului de pe cruce.

Este un păcat împotriva iubirii lui Dumnezeu să credem că cineva nu se mîntuiește, că nu mai are șansă la mîntuire. Bătrînul Selafii de la Noul Neamț spunea că atîta vreme cît nu a răsunat trîmbița Arhanghelului este vreme pentru pocăință. Noi arătăm dragoste față de păcătoși tocmai pentru că prin ei se poate proslăvi Hristos, nu pentru că ne este milă de pierzarea lor, căci noi nu știm dacă ei se vor pierde sau nu.

Chiar dacă știm că nu se vor mîntui toți oamenii, noi trebuie să-i vedem mîntuiți pe toți, la aceasta ne îndeamnă iubirea creștină.

Hristos este mare nu atunci cînd mîntuiește sfinți, ci anume atunci cînd poate să mîntuiască păcătoși, după cum se roagă și Sfîntul Ioan Damaschin în rugăciunea de seară: „Că de vei mîntui pe cel drept, nu-i lucru mare, și de vei milui pe cel curat, nu-i nici o minune, că sînt

vrednici de mila Ta; ci spre mine, păcătosul, să faci minuni cu mila Ta, întru aceasta să arăți iubirea Ta de oameni”.

Eu nu apăr nici un fel de păcat, dar nici nu pot să am căderea de a considera anumite patimi și păcate ca fiind fatale. Mulți oameni nu se pot lăsa nici de fumat, cu toate că pare un fleac. Acestora le pare că a te lăsa de fumat e cel mai greu lucru din lume, pentru că orice păcat și patimă se poate judeca în raport cu puterea de voință a fiecăruia. Un părinte spunea că cel mai mare păcat este păcatul în care te afli.

Cred că cel mai greu e să scapi nu de homosexualitate, nu de mînie sau zgîrcenie, ci anume de păcatul sau patima care te stăpînește. Pentru că, dacă un păcat te stăpînește, este numai pentru că e mai mare decît voința ta. Într-adevăr, dacă așa stau lucrurile, s-ar părea că este imposibil să mai scapi de un astfel de păcat, de vreme ce este peste puterile tale. Totuși, anume la asta cred că s-a referit Hristos cînd a zis: „Ceea ce la oameni este cu neputință, la Dumnezeu este cu putință”.

Pe de altă parte, noi nu ne uităm la lume cu ochii moralei: a te culca cu o femeie este moral, iar altminteri este imo-

ral. Nu. Noi ne uităm la lume cu ochii lui Hristos, Care voiește ca nici unul dintre oameni să nu piară. Creștinismul nu este o religie doar a moralității, a bunelor maniere. Noi avem Sfinți nebuni pentru Hristos care încalcă orice închipuire despre buna purtare. Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos își făcea nevoile în fața trecătorilor și lua bătaie pentru asta. Așadar nu este vorba la noi de o încălcare a unor norme, ci de lupta foarte învolburată a pocăinței, care, ca orice luptă, presupune și răni și căderi.

Ortodoxia nu împarte păcatele în grave și mai puțin grave, aceasta e o greșeală a romano-catolicilor. Pentru noi, păcatul e o chestiune individuală, ca și relația cu Dumnezeu, și deci se judecă în funcție de persoană și de împrejurări. Adică toate păcatele de care nu ne pocăim sînt grave, chiar dacă ele pot părea neînsemnate și, invers, toate păcatele pentru care am adus pocăință nu mai sînt grave, chiar dacă ele par și sînt îngrozitoare.

Din acest punct de vedere, homosexualitatea îmi e totuna cu fățarnicia vameșului, căci și una și alta mă poate pierde dacă nu mă pocăiesc. Problema noastră nu este doar aceea de a înceta de a mai

săvârși anumite fapte rele, ci transfigurarea totală a întregii noastre ființe. Noi trebuie să ne izbăvim de „trupul morții acesteia” în care ne aflăm, cum zice Apostolul Pavel, pentru a ne face părtași la trupul lui Hristos. Eu lupt cu homosexualitatea nu pentru că aceasta este o abatere morală, ci pentru că aceasta mă desparte de Hristos.

Dacă firea noastră nu va deveni deoființă cu cea a lui Hristos, a Omului adevărat, noi nu ne vom bucura de Împărăția cerurilor. Zic nu că vom fi judecați, alungați, ci anume că nu o vom simți. Noi avem nevoie să ne îmbrăcăm în Hristos pentru a putea simți realitățile vieții viitoare, care, veșnice fiind, nu vor putea fi simțite de mădularele trupului acestuia muritor. Numai Hristos poate să intre la cina Tatălui, așa că trebuie să devenim hristoși. Dar parcă un malaheu, un hoț sau un clevetitor poate să semene cu Hristos? Din acest punct de vedere homosexualii sînt anormali, de vreme ce nu tind să se asemene cu Hristos.

De regulă, oamenii cred că au rezolvat soarta homosexualilor făcînd trimitere la arderea Sodomei: „Dumnezeu i-a ars, înseamnă că e cel mai mare păcat”.

Dar Mariam, sora lui Moise, pentru homosexualitate a fost pedepsită cu lepră sau pentru simpla bîrfă? (Numerii 12, 1-10). Iar Nadab și Abiud pentru homosexualitate au fost arși cu foc sau pentru că s-au jucat cu tămîia pentru jertfă fără să aibă voie? (Levitic 10, 1-2). Dar oare pe Anania și pe femeia lui, Safira, pentru homosexualitate i-a pedepsit Dumnezeu cu moarte imediată sau pentru zgîrcenie? (Fapte 5, 1-10). Anania și soția lui n-au făcut decît să-și rețină o mică parte din banii dobîndiți de pe urma vinderii proprii țarini, deși îi făgăduiseră pe toți Bisericii. Dacă Dumnezeu ar pedepsi cu aceeași pedeapsă pe preoții care iau banii Bisericii, pe care nici nu i-au pus acolo, cred că nu ar ajunge preoți vii ca să-i îngroape pe cei morți. Dar moartea nu-i va ocoli nici pe aceștia, dacă nu se vor pocăi, căci Dumnezeu nu nedreptățește pe nimeni. Aceia au fost pedepsiți demonstrativ, după cum tîlcuiește Sfîntul Ioan Gură de Aur, ca și Cain, ca și Ham, ca și Onan, că Dumnezeu a curmat în acest chip orice fel nou de răutate apărută în lume. Toate aceste răutăți sînt vrednice de moarte și de chinurile veșnice, toate își iau în ele însele pedeapsa cuvenită.

Atunci cînd ucenicii au venit și I-au povestit Mîntuitorului despre galileienii al căror sînge Pilat l-a amestecat cu sîngele jertfelor, Iisus le-a răspuns: *Oare credeți că acești galileieni au fost mai păcătoși decît toți galileienii, sau cei 18 locuitori din Siloam peste care a căzut turnul au fost mai păcătoși decît toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Adevărat vă zic că, dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel!* (Luca 13, 1-5).

Așadar toți sîntem bolnavi: și homosexualii, și curvarii, și bîrfitorii. Toți avem nevoie de îndreptare. Iar dacă homosexualitatea este mai grozavă, asta nu înseamnă că Hristos o iartă mai greu decît clewetirea, să zicem, chiar dacă un homosexual va fi admis după mai multă vreme la împărtășanie. Hristos iartă toate păcatele îndată ce păcătosul zice „Iartă-mă!” și pune hotărîre să nu mai păcătuiască. Fiul cel curvar, cînd s-a întors, nici n-a fost lăsat să-și termine cuvîntul de iertare, că tatăl i-a și pus inelul în deget și a poruncit să se taie vițelul pentru el. Îmi pare că Sfîntul Grigorie Sinaitul, vorbind despre rugăciunea lui Iisus, zice că, la fiecare rugăciune „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”, pe care călugărul, creștinul, trebu-

ie să o rostească neîncetat, Hristos răspunde: „Iertate sînt păcatele tale, fiule!”.

Problema este alta: cît se va menține păcătosul în starea de pocăință. Din acest punct de vedere, păcatele trupești, fie că este homosexualitate, fie curvie, sînt foarte greu de învins. Nu că Hristos le iartă mai greu decît pe celelalte, ci pentru că ele lucrează monstruos în trupul și sufletul păcătosului, îndemnîndu-l să se întoarcă la ele. Aceste păcate au rănit firea mai tare decît altele și sîngerarea este mai prelungă, dar și răsplata celor ce o rabdă e mai mare, așa a zis Hristos, iubitorul de oameni. Păcatele acestea împotmolesc firea ca într-o mlaștină, din care, pur și simplu, e mai greu să te smulgi decît din alte păcate. Aceasta depinde și de lungimea perioadei în care a fost practicat păcatul, căci obiceiul devine a doua fire, așa încît omul ajunge să înseteze de păcat așa cum însetează de apă, deși această sete este dobîndită în mod artificial, prin obișnuință.

Și mai grea devine smulgerea din această mlaștină atunci cînd ceilalți creștini, care se cred mai sfinți, îi condamnă pe păcătoși. David spune într-un psalm: „Doamne, celor pe care Tu i-ai bătut, ei

au adăugat bătaia asupra lor". Așa am ajuns în situația de a apăra homosexualii de agresivitatea dobermanică a credincioșilor noștri. Atunci când Hristos, prin gura lui Pavel, ne spune să purtăm neputințele unii altora, nu menționează că noi trebuie să-i sprijinim numai pe cei care în ochii noștri au păcate mai mici, ci pe toți, deci și pe homosexuali. Și atunci când spune „Nu judeca!”, nu spune că avem „dezlegare” să-i judecăm pe homosexuali. Trebuie să știm că și astăzi Hristos ia apărarea fiecărui păcătos, adresându-Se adunării: „Cine din voi este fără de păcat, să arunce primul piatra!”.

Noi nu sîntem nici inchizitori, nici nașiști ca să osîndim homosexualii mai mult decît pe alții. Concepțiile acestea puritaniste nu sînt proprii Ortodoxiei, ele ne-au venit din altă parte. Noi nu sîntem moralști, noi sîntem iubitori de oameni. Noi nu muștrăm pe alții, noi purtăm neputințele împreună. Noi am fost lăsați în lume ca să fim prieteni celor de care s-au lepădat toți prietenii, mîngîietori celor străini și însingurați, ascultători celor neascultați și alungați. Într-un cuvînt, ca să fim „toate tuturilor”, cum spune Apostolul Pavel, ca măcar pe cineva să mîntuim.

Despre Avva Ioan Persul se spune că ieșind odată din chilie, a văzut un călugăr care păcătuia cu un copil, dar întorcându-și privirea, și-a continuat drumul, zicînd în sinea sa: „Dacă Dumnezeu, Care vede toate, îl vede și nu-l arde, cine sînt eu ca să-l osîndesc?” Așadar și cuvîntul acesta pe care l-am propus nu este atît un cuvînt despre homosexuali, cît despre nejudicare și dragoste creștină.

În multe rugăciuni Dumnezeu este numit „mult-milosîrd”. Puțini români știu ce înseamnă acest cuvînt, pentru că este slavonesc. Milosîrd provine de la cuvintele „milosti” – milă și „serdțe” – inimă (miloserdnîi), adică „cel cu inimă miloasă”, cu inimă mult miloasă. Pe mine mă înduioșează acest cuvînt, mai ales cînd I-l spun lui Dumnezeu. Dumnezeu are multe însușiri, e și drept, și atotputernic, și atotștiutor, dar nici una dintre ele nu mă copleșește atît de mult ca gîndul că Dumnezeu are o inimă miloasă. De aceea nici eu nu mai pot să mă uit la păcatele oamenilor, fie că sînt homosexuali, fie ucigași, fie orice altceva, decît cu inimă miloasă. Pentru că vreau să-L înțeleg pe Dumnezeu.

Rușinea de dinaintea spovedaniei

Apropie-te de Dumnezeu și Dumnezeu se va apropia de tine, spune unul din proroci. Ce este aceea a te apropia de Dumnezeu? Ce altceva decât a te descoperi lui Dumnezeu, a te face cunoscut Lui, după cum și El S-a făcut cunoscut nouă prin prorocii Vechiului Testament și în cele din urmă prin Însuși Fiul Său, Iisus Hristos.

Așadar primul pas pe care îl face omul spre apropierea de Dumnezeu este descoperirea propriei identități, și ce altceva este această descoperire decât spovedania? Spovedania nu este doar o simplă înșiruire a păcatelor, a faptelor nedrepte, ci descoperirea intimității noastre, a aspirațiilor noastre cele de taină. Oare nu așa fac cei ce se iubesc și oare nu în aceasta constă dragostea, ca să simțim nevoia să ne facem cunoscuți și să cunoaștem, la rîndul nostru, pe cel iubit?

Acest prim pas pe drumul cunoașterii și al dragostei este aproape întotdeauna blocat de o rușine inexplicabilă în fața Celui despre care știm că știe toate. Ce să faci dacă ți-e rușine să mărturisești un păcat? Această rușine nu este altceva decât o insuficiență a dragostei față de cel căruia ai hotărât să te descoperi.

Totuși nu toți sîntem desăvîrșiți în dragoste și chiar și această rușine face parte din lupta noastră pe care o dăm pentru Cel iubit. Viața creștină autentică începe cu înțelegerea acestui lucru simplu. Să înțelegem că nu întotdeauna putem îndeplini sfaturile Sfinților Părinți și chiar ale Mîntuitorului. Nu întotdeauna avem puterea necesară, curajul și, pur și simplu, voința.

Dar, cu toate acestea, să nu uităm că chiar și atunci, fie că sîntem ispitiți și chiar stăpîniți de o lucrare demonică, fie de pornirile firii noastre căzute, noi, totuși, rămînem creștini. Niște creștini loviți, dar creștini. Să înțelegem că viața creștinului nu este alcătuită doar din victorii, doar din reușite, ci, poate, mai ales, din înfrîngeri, dar din niște înfrîngeri suportate cu bărbăție.

Pentru noi, creștinii, o înfrîngere suportată cu bărbăție e mai mare decît o biruință îngîmfată. Foarte ușor o astfel de victorie te poate arunca în afara terenului de luptă. Adică, în cazul nostru, cineva care își mărturisește păcatele cu prea multă ușurință își poate pune întrebaarea de ce i se întîmplă asta? Nu cumva tocmai pentru faptul că nu îi par chiar atît de grave? Nu cumva tocmai pentru faptul că și-a pierdut duhul adevăratei pocăințe?

Da, păcatul tău poate fi și avort, și incest, și homosexualitate, și necrofilie, și crimă. Dar să știi că sînt oameni care mărturisesc aceste păcate aproape cu seninătate, iar undeva, în vreo mănăstire uitată, există un frate care se tînguie grozav pentru faptul că a mîncat un măr din copacul din care nu avea binecuvîntare să mănînce.

Așa că, după părerea mea, rușinea pe care o simțim atunci cînd vine vremea să mărturisim un păcat, poate că nu depinde atît de gravitatea păcatului săvîrșit, cît de intensitatea trăirii noastre. Pentru a nu permite încununarea unei pocăințe atît de bărbătești și atît de plăcute lui Dumnezeu, diavolul se ridică împo-

triva noastră și ne îngreuiază și mai mult frământarea, sporindu-ne nu doar rușinea, ci, odată cu ea, și deznădejdea.

Deznădejdea însă este lăsarea mâinilor în jos, este recunoașterea înfrîngerii. Noi nu trebuie să facem asta. Pînă și în filmele de duzină, să zicem Rocky, eroul ne trezește simpatia nu atît pentru faptul că a învins în ring, că mulți sînt învingători, cît pentru că a învins în condiții vitrege, cînd nimeni nu-i mai dădea nici o șansă. Toți îl credeau învins, adversarul își ridicase de acum victorios mîinile și se fălea înaintea publicului exaltat. Dar luptătorul, deși era de acum jos și plin de sînge, atunci cînd a văzut-o pe fata care îl iubea și care îl îndemna la luptă cu atîta nădejde, găsește puteri și se scoală ca un biruitor și-și bate adversarul.

Pentru noi, creștinii, fata aceasta de la sfîrșitul filmului, care ne dă curaj, este Hristos. El apare întotdeauna în ultima clipă, descoperindu-ne dragostea Sa pentru noi, tăinuită pînă atunci. Să nu abandonăm niciodată lupta, pînă cînd nu-L vom vedea pe Hristos venind! Altminteri ne vom declara învinși înainte de sfîrșitul luptei.

Dar ce înseamnă să te declari învins? Oare faptul că nu poți mărturisi un anumec păcat preotului? Nu. Încă nu. Aceasta este doar o lovitură, o lovitură pe care e și firesc ca orice luptă să o presupună. Dar încă nu este înfrîngere, încă este încăierare. Înfrîngerea este atunci cînd noi începem să fugim nu doar de preot, ci chiar și de Hristos, cînd ajungi să crezi că nu doar preotul nu te mai poate înțelege, ci pînă și Hristos, pînă și El nu te mai poate ierta.

Ziceam că rușinea aceasta poate fi nu atît din cauza gravității păcatului, cît poate din cauza unei sensibilități exagerate. Ar fi prea trist să ratăm șansa unei încununări pe măsura zbuciumului nostru. Cununa însă stă pe un loc mai înalt decît noi și să ne imaginăm că nu avem nimic pe care să călcăm pentru a o ajunge: nici scaun, nici vreo piatră sau buturugă. Tot ce avem la îndemînă nu e decît păcatul nostru, pe care trebuie să călcăm, ca pe o scară, ca pe un loc înalt, și să ajungem pînă la cunună. A călca păcatul înseamnă a-l descoperi în spovedanie.

Dacă ți-ai pierdut încrederea în preoți, căci poți cădea și în această ispită, spune-o unui om în care ai încredere și

de la care te poți folosi, dar nu deznădăjdui. Dacă nu ai nici măcar un astfel de om, spune-o direct lui Dumnezeu, spune-I-o neîncetat. De fapt, sînt convins că amintirea păcatului te obsedează oricum, dar tu spune-o deschis, cu nădejde, nu fugind de Dumnezeu. Aceasta îți va spori rugăciunea și va atrage harul care te va face să înțelegi că frămîntarea ta nu este întemeiată și că a te spovedi unui preot, chiar și celui mai păcătos, este cel mai ușor lucru.

Numai harul lui Dumnezeu face posibilă spovedania, nici o strădanie și nici un argument omenesc nu pot face asta.

E important să știm că frămîntarea și rușinea de dinaintea spovedaniei fac parte din procesul pocăinței, că ne purifică și ne sensibilizează. Dacă nu ar fi această suferință, oamenii s-ar întoarce mai ușor la păcatele pe care le-au spovedit. Această rușine face parte din iconomia și pedagogia dumnezeiască.

Să luăm cazul lui Petru și Iuda. Și Iuda s-a aprins de pocăință, a fugit și a aruncat banii dobîndiți prin trădare. Iuda, spre deosebire de Petru, a recunoscut sîngele lui Hristos ca fiind „nevino-vat”, adică a înfruntat hotărîrea iudeilor,

a înfruntat tot Templul care L-a condamnat pe Hristos la moarte, zicînd: „Luați-vă banii înapoi, căci am vîndut sînge nevinovat!”.

Petru nu a avut putere să facă aceasta, nici măcar în fața unei simple femei care i-a zis că l-a văzut printre ucenici. Petru s-a lepădat cu jurămînt de Hristos, în timp ce Iuda L-a mărturisit fără frică nevinovat și nu doar în fața unei simple femei, care nu i-ar fi putut face nimic, ci în fața legiuitorilor iudei, care îl puteau osîndi la moarte. Și, cu toate acestea, sfîșierea cea mare a lui Iuda nu i-a folosit la nimic, pentru că Iuda, deși se căia, fugea de Dumnezeu, nu avea îndrăzneală să I se mărturisească.

Iuda, care a avut curaj să mărturisească înaintea oamenilor, nu a avut curaj să mărturisească lui Dumnezeu, iar Petru, deși s-a speriat și s-a rușinat de oameni, totuși, atunci cînd a fost vremea, s-a mărturisit lui Dumnezeu.

Care a fost mărturisirea lui Petru? A zis el oare: „Doamne, am greșit că Te-am trădat, iartă-mă!”? Nu. Atunci cînd, pe malul mării, Hristos Cel înviat l-a întrebat pe Petru: „Simone, Fiul lui Iona, Mă iubești tu pe Mine?”, Petru a mărturisit

altfel, șocant pentru noi. Petru a zis: „Doamne, Tu știi toate, Tu știi că Te iubesc!”. Așadar adevărata spovedanie nu este doar o numire cât mai amănunțită a păcatelor săvârșite, ci mai ales o deschidere a sufletului, izvorâtă din dragoste.

Așa să repetăm și noi: „Doamne, Tu știi toate, Tu știi că Te iubesc!” Spovedania adevărată se naște din conștiința că Dumnezeu știe toate, iar aceasta este o adâncime ce se atinge prin experiență, prin cugetare dumnezeiască și rugăciune.

Dumnezeu știe păcatul nostru, îl știa chiar mai înainte de a ne fi adus pe lume. Și totuși El nu a împiedicat nașterea noastră. Oare nu arată aceasta încrederea lui Dumnezeu față de noi, oare nu arată marea nădejde pe care Și-a pus-o El în noi? De ce să dezamăgim pe Dumnezeu?

Vlădica Antonie al Surojului, într-o predică la Nașterea Domnului, propune o discuție nu atât despre credința omului în Dumnezeu, care este o temă arhidiscutată, cât despre credința lui Dumnezeu în om. Vlădica amintește de o povestioară în care autorul își închipuie sfatul Sfintei Treimi la facerea omului. Dumnezeu-Tatăl ar fi spus: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră!” „Da, dar

omul acesta va cădea – a zis Duhul –, și Tu, Fiule, va trebui să mori pentru el”. „Să-l facem, dar, sau să nu-l facem?” – a întrebat Tatăl. „Să-l facem!” – a zis Fiul.

Iată nădejdea pe care și-a pus-o Dumnezeu în om! Acestui Dumnezeu ne mărturisim noi, de Acesta ne rușinăm, pe Acesta Îl iubim.

Dacă încă nu-ți poți mărturisi păcatul tău preotului, nu deznădăjdui, spune-l lui Dumnezeu. Și adaugă la acel păcat și toate motivele pentru care nu-l poți mărturisi. Să-I spui lui Dumnezeu toate așa cum sînt, cu simplitate. Să nu te desparti de Dumnezeu! Dumnezeu știe toate, știe și frămîntarea ta..

Și dacă te frămînți din pricina unui păcat, înseamnă că te incomodează păcatul, înseamnă că-l urăști, înseamnă că lupți, înseamnă că vrei să te întorci. Altfel, de ce te-ai frămînta?

A fi sau a nu fi

O dată cineva m-a invitat să văd un film despre avort. Filmul urma să fie arătat într-o școală oarecare. Scopul acestui film era acela de a trezi repulsia față de avort, cu alte cuvinte de a opri pe cei care ar fi tentați vreodată să facă un avort. Eu nu m-am dus la acest film. Pentru că eu nu aș putea privi un astfel de film.

Mulți ani în urmă stăteam la o bere cu cineva care tocmai își dusesese iubita să facă un avort. Eram băieți de liceu și lucrul acesta făcea parte din viața liceenilor. Mărturisirea acestui om nu avea nimic din teribilitatea și monstruozitatea unei operații chirurgicale filmate. Ceea ce îi rămăsese lui în minte era mâna asudată a iubitei sale de 40 de kilograme pe care el o ducea adormită și palidă pe străduța întortocheată din spatele spitalului. Mâna aceea subțire și neputincioasă semăna pentru el cu o funie le-

gată de gîtul unui animal dus la tăiere. Și asta n-ar fi fost atît de dureros și atît de marcant, dacă această mîna nu ar fi fost mîna celei pe care el o iubea mai mult decît orice pe lume.

Vremea a trecut și astăzi nu mai știu unde este tînărul acela, iar fata poate că nu-și mai amintește decît arareori de această întîmplare din adolescență.

Astăzi în orișice oraș te izbești de panourile care îți oferă servicii de obstetrică. În spatele acestor panouri, în hol, sînt întotdeauna cîteva femei singure, altele însoțite de partenerul lor, așteptîndu-și rîndul la operație sau amorțite și palide, așteptînd să-și revină după anezic. Fiecare dintre ele are povestea ei, poveste despre care toată lumea încearcă să uite, pentru a nu-și mai aminti de ea niciodată.

Este curios cum într-o societate în care cultul dragostei și al tinereții dezlanțuite se impune cu atîta putere; s-a creat, pe de altă parte, o adevărată fobie în fața nașterii, care este o urmare firească și inevitabilă a dragostei. Atunci cînd o tînără află că a rămas însărcinată ea începe să aibă comportamentul unui om cuprins de cancer. Oameni care sacrifică

cîte 25-30 de ani din viață pentru a bate coridoarele școlilor, cu toată amărăciunea și sărăcia pe care o presupune viața căminelor studențești, aceiași oameni se îngrozesc dintr-odată în fața gândului de a „sacrifica” doi ani pentru copilul lor care se naște. Aceasta nu vorbește decît despre infantilitatea în care se adîncește omenitatea de azi, cînd oameni de 30, 35 de ani umblă cu cursurile xeroxate sub braț și tremură de emoție la gândul dacă vor reuși sau nu să copieze la examen.

Am spus la început că nu am vrut să văd un film care îmi prezintă un avort pe viu. De multe decenii, Biserica, precum și unele societăți filantropice și medicale încearcă să convingă lumea de faptul că avortul este un omor. Totuși oamenii sînt prea puțin sensibili la acest lucru. Ei zic că vor să-și trăiască tinerețea, să-și trăiască dragostea. Am auzit de nenumărate ori tineri care spun că apariția unui copil ar duce la încetarea dragostei dintre ei, că grijile le-ar rutina viața. Tînărul care își dusesese iubita la chiu-retaj nici nu realizase că tocmai comisese un omor, pentru că nici nu știa ce înseamnă un avort, dar înțeleșese că făcuse un păcat împotriva dragostei, că o

umilise și o sacrificase ca pe un animal de carne pe cea pe care o iubea. El își dăduse seama că cea pe care el o atingea cu atîta sfiială fusese dusă să fie desfăcută și însîngerată de mîinile unui chirurg impersonal și rece.

Sfîntul Ioan Gură de Aur spunea că la Judecată oamenii nu vor fi întrebați de păcatele pe care le-au făcut fiind biruiți de fire: nici de beție, nici de curvie, dar vor fi întrebați de ce nu au arătat dragoste. Și prorocii au avut căderi – cum a fost David, care a violat, neputînd rezista în fața frumuseții Virsaviei –, dar și le-au asumat. Nu a naște un copil este păcat, ci a te folosi de o femeie pentru pofta ta. Dar poate că și această plăcere devine păcat de moarte abia de atunci de cînd apare gîndul de a opri zămislirea care o urmează. Apostolul Pavel spunea că femeia se mîntuiește prin nașterea de fii, dar astăzi credem că oricine își asumă să nască pe cel ce s-a zămislit în urma unei iubiri permise sau nepermise ar putea să se mîntuiască de păcatul său. Oamenii avortează și după aceea vin la biserică să-și ia canon de ispășire, neînțelegînd că nu este un alt canon mai bun pentru păcatul trupesc decît acela pe

care Însuși Dumnezeu l-a rînduit, adică nașterea de fii, cu tot ce presupune ea.

Izvorul vieții este Hristos. Nimic din ceea ce este nu s-a făcut fără El. Sfântul Macarie Egipteanul vorbea în omiliile sale despre nemăsurata iubire a lui Dumnezeu față de făptura Sa. Anume că Dumnezeu, în puritatea și atotputernicia Sa plină de lumină, nu Se îngreșează niciodată de om, că El trimite pe Duhul Său cel Sfânt chiar și acolo unde doi desfrînați săvîrșesc păcatul și Se atinge de trupurile lor pentru a da naștere unei noi vieți. Nimeni nu poate zămisli fără Duhul Sfânt. De ce unii oameni drepiți nu pot avea copii și de ce păcătoșii zămislesc și avortează? Nu știm. Știm numai că oricine se naște pe lume se naște de la Dumnezeu și pentru Dumnezeu. Oricine s-a opus lui Dumnezeu și și-a omorât copiii pentru a-și face o viață mai lipsită de griji a ajuns mai devreme sau mai târziu să-și ruineze viața. Acestea sînt familiile care divorțează, în care mor copiii în accidente sau înecați, aceștia sînt bătrînii pe care nu-i mai cercetează proprii copii.

Lumea este fiecare om care trăiește și ea capătă sens doar în fața omului care o

contemplă și o împlinește prin sine însuși. Privit în adâncime, privit cu dragoste, nu este nici un om care n-ar fi trebuit să se nască. Și când zic asta mă gândesc în primul rînd la mine și la tine. Și cine oare a hotărît pentru noi dacă a trebuit să fim sau să nu fim în această lume? Încă de cînd eram copil mă surprindeam de multe ori că cercetez oameni necunoscuți, încercînd să-i ghicesc cine sînt și mai ales ce simt ei în inimile lor. Mă gîndeam cum ar fi fost dacă ei nu ar fi fost pe lume, ce-ar fi putut fi în locul acelei clipe în care eu i-am privit și m-am gîndit la ei? Pîna acum rămîn la convingerea că fiecare om simte ceva profund în inima sa și ceea ce simte este, pentru el, cel mai important lucru, este ceea ce dă sens vieții lui.

Oricine iubește trebuie să iubească pîna la capăt și să-și asume tot ceea ce îi scoate înainte dragostea.

Valențele freudiene ale artei contemporane

Ultimele scandaluri legate de expoziția de artă românească organizată de ICR (Institutul Cultural Român) la New York îmi dau prilejul să reiau o temă pe cât de banală, pe atât de curioasă. Nimic nu este mai banal și, se pare, nimic mai curios decît sexul. Sexualitatea exploatată în arta plastică, cinematografie, dar și în literatura de Nobel, a devenit o monedă ieftină, deși întotdeauna suficientă, cu care autorii contemporani își cumpără popularitatea.

După Aristotel, care vedea în literatură exploatarea groazei și milei, Freud pare să fie primul care își propune să analizeze arta pe criterii strict emoționale, în afara oricăror principii estetice. Fiziolog de profesie, Freud caută în artă răspunsuri care țin de meseria sa. Este preocupat de obsesiile apărute pe fondul unor frustrări, reieșite fie dintr-un com-

plex de inferioritate, fie ca urmare a unor eșecuri sexuale. Pentru a-și susține teoria potrivit căreia bolile psihice au la bază o nemulțumire profundă, Freud interpretează arta într-un sens îngust, analizând în special emoțiile cu care operează autorii pentru a-și cuceri publicul. Judecățile sale asupra acestui subiect au putut alcătui o carte întreagă, apărută în limba română cu titlul *Scrieri despre literatură și artă* (Ed. Univers, 1980).

Pentru Freud, orice operă de artă este o defulare, iar succesul ei este egal cu capacitatea de a se plia pe complexe consumatorului, declanșând în acesta, în mod inconștient, procesul de defulare, care este unul eliberator, deci producător de plăcere. Însă acest proces de defulare prin artă nu se situează, în opinia lui Freud, în afara patologicului. Valențele estetice, conferite de diversele procedee stilistice, nu sînt capabile să scoată arta dincolo de brutala nevoie de defulare, care are întotdeauna și ceva bolnav în ea. În acest sens, medicul vienez nu se sfiește să-i numească pe actori (și prin ei pe autorii pieselor de teatru!) „psihopați pe scenă”.

Sigur că teoria lui Freud este atacabilă și a fost atacată în nenumărate rînduri.

Cu toate acestea, ceva a făcut-o să dăinuie. S-ar părea că o teorie bazată pe studiile făcute pe oameni cu vădite deficiențe psihice, cum erau pacienții lui Freud, dublată de comportamentul bizar al doctorului însuși, manifestat prin relația suspectă cu propria fiică, ar fi trebuit să-i închidă odată și pentru totdeauna accesul la circuitul internațional de care se bucură pînă azi. Totuși, controversatul vienez de origine evreiască a fost propulsat în mod miraculos nu doar în țările mai liberale ale Occidentului, ci chiar și în URSS, prin școala sovietică de psihologie care este una prin excelență freudiană.

Impresia mea personală este că Freud nu este un simplu fiziolog experimentalist, ci emblema unei campanii care a avut drept scop înfruntarea moștenirii creștine. Întîmplător sau nu, Freud își lansează teoriile sale „revoluționare” cam în aceeași perioadă cînd apar primele gesturi avangardiste în artă și literatură în persoana unor autori precum Kazimir Malevici în Rusia sau Tristan Tzara (Samuel Rosenstock) în România și Franța. Avangardismul este un curent prin excelență anticreștin, spulberînd în mod programat tradiția iconică și evanghelică a popoarelor vizate.

Faptul că Freud debutează concomitent cu avangarda europeană (care, poate deloc întâmplător, este exprimată de evrei, popor care prin tradiția sa înfruntă creștinismul) ne îngăduie să admitem, chiar și cu titlu de speculație, faptul că viziunea sa simplistă asupra omului, atât de șubredă din punct de vedere științific, pentru a putea fi promovată pe plan mondial, s-a bucurat de sprijinul ocult al unor grupuri de interese care au pregătit de-a lungul vremii societatea secularizată și chiar anticreștină de azi. Altfel nu putem explica de ce un fiziolog de geniu precum Nicolae Paulescu, descoperitorul de fapt al Insulinei, contemporan cu Freud, care, pe lângă performanțele sale științifice, a fost înzestrat cu un dar scriitoricesc fermecător, a fost sustras din circuitul internațional aproape insesizabil, ajungând necunoscut pînă și pentru români. Trebuie să recunoaștem că în diverse domenii au fost întotdeauna oameni de geniu care s-au cufundat cu timpul în anonimat doar pentru că nu au avut parte de o promovare pe măsură. Cine sînt cei care pot promova, la nevoie, și nonvalori, rămîne să deducă fiecare.

Cert este că în ultimul secol au fost promovați în special autorii cu vederi

stranii, care au propus de fiecare dată o răsturnare a valorilor, într-o direcție întotdeauna contrară creștinismului. Este suficient să urmărim premiile Nobel pentru literatură ca să vedem că straniețatea, însingurarea schizofrenă, absurdul, apologia sinuciderii promovată de autori precum Samuel Beckett, Garcia Marquez, Jean-Paul Sartre sau demersul hulitor din romanul *Evanghelia după Isus* al ateului declarat Jose Saramago sînt valorile epocii în care am fost mînați de ideologi precum Freud și Nietzsche. Unii consideră că înlocuirea culturii europene de influență creștină cu o cultură nihilistă și atee, degenerată în gesturi primitive care, în arta plastică, se învecinează cu mîzgălelele de pe zidurile gărilor sovietice, iar în literatură cu slang-ul taximetriștilor, este un fapt care s-a petrecut de la sine. Sigur că fiecare e liber să susțină ce crede, după cum și eu sînt liber să contrazic această părere.

Așadar încep prin a spune că nu cred în libertatea artei. Așa-zisa teorie a „artei pentru artă” o consider o lozincă prin care artiștii au fost provocați, asemeni proletariatului rus de la 1917, să se răscoale împotriva tradiției din care făceau parte. Este Kandinski mai nou decît Ru-

bliov? Însuși conceptul de „nou” este aplicabil artei? Dacă reducem arta la nivelul „gustului” și al modei coborâm într-un diletantism care nu ne deosebește cu nimic de burghezia snoabă de altă dată care se prăpădea la vederea unui balcon aurit, împodobit cu struguri și îngeri dolofani. Cei care vizitează azi sălile cu instalații alcătuite din suluri de hîrtie igienică aruncate haotic sînt la fel de snobi ca și înaintașii lor din epoca barocă și nici măcar nu-și dau seama de asta. A limita arta la unul din efectele ei, acela al șocului, pozitiv sau negativ, înseamnă a o amputa. Mi se pare că întreaga modernitate se mulțumește să rămîna în sfera unui impresionism primar, produs mai degrabă de emoții freudiene decît de principii estetice.

Succesul artiștilor contemporani începe să susțină tot mai mult teoria lui Freud asupra artei. Totul se învîrte în jurul complexelor de tot felul, fără a mai pune mare preț pe valoarea în sine a unui demers artistic. Scriitorii, pictorii sau regizorii au devenit mai degrabă psihanalști cu veleități manageriale decît „genii pustii” care trudeau pentru un public ideal, chiar și cu prețul de a nu fi înțeleși în timpul vieții. De pildă, cînd Mircea Cărtă-

rescu, un autor care și-ar fi dorit să reprezinte România pentru Nobel, scrie o carte cu titlul *De ce iubim femeile*, în care adună, de fapt, istorioare scrise pentru o revistă pornografică, știe foarte bine ce face, dar, mai ales, știe că nu face literatură. Asta însă îl interesează mai puțin, din moment ce această carte s-a vândut mai bine decât altele. Atît titlurile, cît și coperțile propuse de editurile de succes, ne fac să credem că Freud a avut și el partea lui de dreptate, deși o dreptate nu chiar bună.

Ultimul val al artei contemporane aduce cu sine, trebuie să o spunem, o grămadă de murdărie. Majoritatea poemelor, dar și prozelor, sînt un fel de reportaje de la gaura cheii, redade fără nici un fel de talent, încît citindu-le, dacă are cineva curiozitatea bătărană să le citească, ai impresia că ai nimerit în cușeta unor hamali oboșiți care-și povestesc aventurile amoroase. Autorii, cu un teribilism sufocant, fac paradă de înjurături, de experiențe neomenești, care au menirea să-l impresioneze pe cititor. Această „cultură a înjurăturii” devine un fel de artă poetică a noii generații, regăsind-o aici și aiurea. În Rusia a apărut recent chiar și un *Dicționar al înjurăturilor rusești* semnat de un oarecare Alexei Pluțer (un nume tipic „rusesc”!),

care ar trebui să devină un fel de carte de căpății a tinerei generații. În Franța lucrurile nu stau deloc mai bine. Cineva povestește cu multă seriozitate la Radio România Cultural despre cercetările făcute asupra „culturii de stradă” din Franța, care nu reprezintă altceva decât cîntecele argotice ale tinerilor vagabonzi și drogați de pe străzile Parisului.

Care cultură, care stradă? Atunci să declarăm cultură cimiliturile evreilor din Odessa stalinistă, moștenirea înjurăturilor deținuților din pușcăriile sovietice (pentru că rămîn neîntrecuți în domeniu) și să organizăm un concurs anual între țările lumii al inscripțiilor pe pereții WC-urilor publice. Dar să mă opresc, ca să nu dau idei...

Desigur, această stare de lucruri a atras pe ogorul literaturii detașamente de voluntari care s-au aruncat să scrie cu nemiluita în numele unei lumi noi, lipsite de complexe. S-a umplut internetul de blog-uri ale tinerilor poeți care își relatează fără înconjur prima lor beție sau peripețiile din toaletă. Jalnică priveliște, mai ales că unii dintre ei sînt preluați în antologii care vor să exprime starea literaturii contemporane. Nu își dau seama acești tineri că sînt, pur și simplu, folosiți,

luați la grămadă, pe post de berbece pentru a sparge zidurile tari ale tradiției noastre creștine. Cu siguranță, riscul cel mai mare este ca toți să se creadă scriitori, artiști, regizori, cuprinși de un orgoliu care îi împiedică să vadă realitatea. Înjurați, frații mei, scuipați, dar învățați să faceți și altceva, pentru că viața trece...

Faptul că poeții contemporani lucrează la o operă colectivă, făurind un fel de macro-poem fără început și fără sfârșit, ne descoperă spiritul demagogic al noii generații care, declarând război tradiției în numele experimentului și originalității, de fapt i-a uniformizat pe toți. Dorind să conving pe cineva de acest lucru, l-am chemat în fața computerului și am dat căutare pe Google după expresii cheie ale poeziilor de azi: „îmi sorb cafeau”, „privesc prin fumul de țigară”, „stau pe terasă” etc. Această omogenizare a peisajului artistic este rezultatul inevitabil al viziunii freudiene asupra artei care, reducând totul la o simplă defulare a complexelor, a ucis orice fior al creației care devine posibil doar dincolo de cercul instinctelor și al necesităților biologice.

Demonismul lui Freud constă în faptul de a fi redus psihicul uman la o mași-

nărie alcătuită din complexe constatabile și previzibile. Instinctele, este adevărat, pot genera complexe, dar a vedea omul doar în cheia instinctelor sale firești este o eroare. Arta, care este o nevoie de a fă-uri lucruri frumoase, este explicabilă doar în măsura în care acceptăm o realitate spirituală superioară nevoilor biologice imediate. Instinctele, care sînt partea animalică a omului, nu sînt capabile să creeze, altfel ar trebui să admitem că rîndunicile, atunci cînd își fac cuibul, creează, comit un act artistic.

Freudismul artei contemporane o condamnă pe aceasta la monotonie tocmai prin previzibilitatea și mecanicitatea instinctelor care o generează și cărora este adresată. Doar un profan se mai poate încăpățîna să vadă ceva convingător dincolo de manierismele și stridențele artiștilor contemporani, care, de cele mai multe ori, nu reușesc să fie mai originale decît împăunarea fazanilor din perioada nupțială. Criza artei contemporane va putea fi depășită, dacă va mai putea, abia cînd moștenirea freudiană va fi privită cu o minte ridicată deasupra instinctelor și a complexelor. Artistul, prin menirea sa, trebuie să aibă o astfel de minte.

Teoria subconștientului, un plagiat târziu

Constantin Bălăceanu Stolnici l-a numit pe Freud, fără să vrea să-l minimalizeze, „un mare manipulator”. Îmi este greu să afirm dacă Freud însuși a fost un manipulator, însă pot spune cu certitudine că teoriile sale au slujit la manipularea generațiilor următoare.

Citirea, dar mai bine zis „decodificarea” omului prin prisma subconștientului, care este o găselniță freudiană, a făcut epocă în cinematografie și în industria filmului „de toată ziua” cu care oamenii din lumea întreagă sînt bombardați de-a lungul întregii vieți. Majoritatea oamenilor sînt convinși, grație acestor filme, că faptele lor sînt produsul unor acumulări ale subconștientului. Aceasta, desigur, este o manipulare.

Însă manipularea începe chiar de la atribuirea lui Freud a meritului de a fi vorbit cel dintîi despre subconștient, ceea ce este un fals camuflat cu bună știință.

Subconștientul a constituit obiect de cercetare pentru asceții creștini începând cu secolul al V-lea, fiind dezbătut sistematic în scrierile unor autori precum Sfinții Grigorie de Nyssa, Ioan Casian sau Evagrie Ponticul. În special Evagrie acordă acestui subiect o atenție deosebită, propunând o clasificare a viselor și a fantasmelor în funcție de temperament și felul patimilor/necesităților care îl încearcă pe ascet. Schema evagriană este reprodusă de Freud în celebra sa *Interpretare a viselor*, fiind chiar mai puțin curajoasă, ca să nu spun mai puțin interesantă decât cea a predecesorului său creștin pe linie psihanalitică.

Iată și un fragment din *Tratatul despre alcătuirea omului* al Sfântului Grigorie de Nyssa: „Noi susținem că numai lucrarea trează și statornică a gândirii poate fi socotită rod al cugetului, pe când jocul arățărilor din vis își are existența numai într-o activitate imaginară a spiritului nostru, care e plăsmuită de întâmplare, îndeosebi de partea nerațională a sufletului nostru”. „... Ele [visele] fie că se nasc în porțiunea din creier rezervată memoriei ca niște ecouri ale preocupărilor zilnice, fie – ceea ce se întâmplă mai des – sînt concretizarea unor stări afective ale cor-

pului. Așa se explică de ce omul însetat are senzația că se află lângă izvor, pe când cel dornic de hrană se vede în fața unui ospăț cu bucate multe, iar tînărul aproape sugrumat de plăcerile trupești e pradă și el unor vise asemănătoare”.

E adevărat că Freud, spre deosebire de scriitorii creștini, nu pomenește nimic de visele profetice sau premonitorii, pentru el visele fiind doar o satisfacere inconștientă a necesităților fiziologice sau retrăirea inconștientă a unor discuții, obsesii, impresii care capătă formă, uneori forme distorsionate, în somn, când cenzura lăuntrică, dobîndită prin educație, nu mai este activă.

Totuși visele premonitorii există. Diverși oameni au văzut în vis locuri sau persoane despre care nu au avut anterior nici o informație. Deoarece nu pot dovedi veridicitatea viselor unui alt om, mărturisesc că eu însumi am avut un astfel de vis. Mi s-a întîmplat să visez, pe când eram student, biserica Adormirii Maicii Domnului de la Noul Neamț, mănăstire pe care eu nu doar că nu o mai văzusem pînă atunci, dar nici măcar nu auzisem de ea, sferile mele de interes pe atunci fiind cu totul altele. În plus, în biserică din vis un cor nevăzut cînta Heru-

vicul în slavonă (așa cum mi-am dat seama mai târziu), cîntare pe care eu nu o auzisem niciodată nici măcar în română, deoarece nu am stat niciodată în viață la o slujbă. A fost după aceea un glas care a vorbit în slavonă (o limbă necunoscută mie pe atunci) și eu am reținut acele cuvinte. Peste un an am fost călugărit la mănăstirea Noul Neamț în biserica Adormirii Maicii Domnului, în seara praznicului Adormirii Maicii Domnului.

Întîmplări de acest fel, pe care oameni diferiți în vremuri și locuri diferite le trăiesc fiecare în felul său, mă fac să contrazic teoria freudiană cum că toate visele sînt făuriri ale subconștientului. În acest sens, cercetările lui Freud sau au fost insuficiente, sau au fost nesincere.

Avem un Freud care propune o teorie trunchiată, decupînd în mod brutal cerul din sufletele oamenilor și care, chiar și în această formă terestră și tenebroasă, nu este deloc originală, reproducînd cercetările care au fost expuse și sistematizate cu 15 secole mai devreme. Nu știm în ce măsură Freud a cercetat scrierile autorilor creștini pomeniți mai sus, de altfel suficient de cunoscute și în Apus, căci dacă le-a cunoscut, ar trebui să fie învinuit de plagiat. Ar fi chiar nepotrivit ca

marele savant și părintele modernității să-și fi furat ideile care l-au făcut celebru de la niște monahi creștini din îndepărtatul veac al V-lea.

Cu toate că, chiar și așa stînd lucrurile, Freud ar putea sta nestingherit în fața unui tribunal al ideilor, apărîndu-se tocmai prin faptul că locul pe care îl atribuie el subconștientului în complexitatea afectivă și intelectuală a ființei umane este cu totul altul decît cel pe care i l-au conferit asceții creștini. Dacă atunci cînd definesc subconștientul și mecanismul prin care acesta străbate în gesturile conștiente ale omului atît Freud, cît și scriitorii creștini vorbesc la fel, chiar izbitor de la fel, nu tot așa stau lucrurile atunci cînd se pune problema în ce măsură omul este victima propriului subconștient.

Asceții creștini afirmă că subconștientul este controlabil, adică poate fi supus voinței, prin exercițiul sfințeniei, chiar pînă și în starea de somn. În schimb Freud propune o viziune fatalistă asupra psihicului uman în care subconștientul, care este văzut ca o acumulare a tuturor lucrurilor rele și urîte pe care orice om dorește să le uite, dă buzna în viața activă a fiecăruia, declanșînd gesturi și acțiuni inevitabile și deseori imprevizibile.

Dacă Freud crede că subconștientul influențează conștientul, sfinții creștini susțin că și conștientul influențează și poate schimba subconștientul, curățându-l. Freud nu recunoaște această mișcare inversă, pentru că nu recunoaște nici măcar rostul binelui și al armoniei. Freud pur și simplu normalizează nebunia ca fiind proprie omului. Singura condiție este ca nebunia să nu doară.

În ce constă, de fapt, terapia freudiană? Într-o simplă și cu totul banală constatare a cauzei suferinței, dereglării de comportament. Adică, pacientul trebuie să-și descopere viața (iar un bun psihanalist este acela care știe să-l determine să o facă), revenind la amintirile care l-au marcat încă din copilărie, denumite de Freud „imagini tablou”, așa încât aceste amintiri obsesive să capete forma unei povești cu sens, sens care, după părerea lui Freud, trebuie să dezlege neliniștea și boala.

Acest fel de tratament, de dezlegare a bolii prin confesiune, îl găsim prezentat în toate filmele „psihologice” despre uci-gași în serie care au fost bătuți de tatăl vitreg sau femeii care nu pot iubi din cauză că au fost agresate în copilărie. De regulă, personajul, care este victima nevinovată a trecutului său neguros, ajun-

ge să se confeseze unui prieten, de preferat partenerul sexual, fapt care îi schimbă radical viața, eliberându-l.

Totuși trebuie să spunem aici că metoda lui Freud nu a dat vreodată roade, căci în nici unul din cazurile sale celebre (Cazul Dora, Cazul omului cu șobolani sau Cazul omului cu lupi) pacienții nu au cunoscut schimbări în bine după ședințele cu Freud.

Insuccesul lui Freud ca medic nu este un secret pentru specialiști, de aceea tratamentul medicamentos, care presupune și el exagerările sale, predomină în spitalele de psihiatrie. Cu toate acestea, metoda freudiană de sondare a subconștientului rămîne valabilă pentru majoritatea psihiatrilor și psihologilor, fiind tributară viziunii reduționiste și fataliste ale aceluia. Adică, psihiatrul consultă pacientul după metoda lui Freud și trage concluziile tipice acestui fel de sondare, însă, fiind cunoscut eșecul înaintașului, îl îndoapă pe bolnav cu pastile care nu-l pot vindeca, dar îl pot tranchiliza.

Prin urmare vindecarea prin „dezgolirea” subconștientului, atît de prezentă în filme, dar și în emisiuni cu tentă confesivă, care devin tot mai la modă, este un mit care depășește sfera strictă a psi-

hiatriei, devenind o armă de manipulare a maselor.

Subconștientul, așa cum l-a înfățișat Freud, nu este altceva decît un „panou de control” al omului. Sînt destui cei care au înțeles asta foarte bine, butonînd cu succes conștiințele mulțimilor. Însă pentru a avea acces la acest panou de control și pentru a-l manevra cu succes, trebuie mai întîi ca omul, mai bine zis oamenii, să creadă ei înșiși în puterea de neînfruntat a propriului subconștient. Iată de ce avem atîtea filme, mii, poate zeci de mii, de la seriale și producții video de cea mai joasă speță, pînă la opere de Oscar, inspirate de această viziune demonică asupra ființei umane.

Lozinca acestui complex proces de manipulare este una pe care o poți auzi atît la hip-hop-erii de la MTV, la militanții homosexuali, cît și la pastorii buimaci ai unor mișcări pseudo-creștine de azi: „Dumnezeu te iubește așa cum ești!” sau „Fii tu însuși!” Altfel spus: „Nu fă nimic pentru a te schimba, defectele și prostia ta sînt fermecătoare!”

Boala sufletului, perversitatea, chiar agresivitatea criminală, beția, halucinațiile au fost declarate izvor de inspirație pentru artiști și scriitori. De pildă, suprarea-

lismul este un curent care și-a propus să exploreze subconștientul. Delirul și visele bolnave, în loc să fie tratate, au ajuns să fie autoprovocate de o serie întreagă de artiști prin recurgerea la alcool, droguri și situații extreme, gen vagabondaj, viol sau chiar crimă. Personajele odioase, cum ar fi ucigașii în serie sau violatorii, sînt prezentate din unghiuri favorabile care le atenuează vina, făcîndu-i chiar simpatici. Toate acestea își au rădăcina în viziunea unui doctor care nu s-a vindecat niciodată pe sine însuși, deoarece convingerea lui era că nu există nebuni, ci doar moduri diferite de receptare a realității.

A rezolva problema subconștientului uman prin simpla afirmație că el există este stupid. Teoria propusă de Freud este un unghi mort, o groapă în care ești pus să sari după ce ai fost asigurat că nu vei mai putea ieși din ea.

Subconștientul nu a fost niciodată un tabu pentru creștini. Oare nu despre subconștient vorbea Hristos atunci cînd a zis: *Din inimă ies gîndurile rele, furțișagurile, curviile, uciderile* (Marcu 7, 21) și *din prisosul inimii vorbește gura* (Matei 12, 34)? Oare ce este acest „prisos” al inimii, dacă nu partea ascunsă conștientului? Numai că, spre deosebire de Freud – să-mi ierte

Dumnezeu această comparație –, Hristos nu a lăsat să se înțeleagă că subconștientul depozitează numai relele. Prisosul inimii, să-i zicem „subconștientul”, poate fi bun sau rău, în funcție de om (Luca 6, 45).

Cu siguranță există oameni care au în „prisosul” inimii lor și multe lucruri frumoase, agonisite de viața lor virtuoaasă, din experiența cărora vorbesc. Această experiență a virtuții, prin care partea rațională a sufletului reușește să învingă partea poftitoare, opunînd scăderilor de tot felul contrarul lor – adică fricii curajul, zgîrceniei milostenia, mîniei dragostea și așa mai departe –, au fost înscrise de-a lungul vremii de oamenii lui Dumnezeu în opere de o neprețuită însemnătate și frumusețe, care, fiind traduse în limbile de mare circulație, pot fi cercetate de cei interesați.

În ce-l privește pe Sigmund Freud, acest om fără îndoială inteligent și inclinat spre studiu, care a fost și un conațional târziu al lui Hristos, se pare că a avut o inimă care a prisosit mai mult în lucruri joase și urîte despre care a vorbit și a scris în toată viața sa, pînă cînd moartea l-a împiedicat să o mai facă.

Cu un sărut mai aproape de moarte

Cînd eram mic, nu suportam ticăitul ceasurilor. Și asta nu pentru că sufeream cu nervii sau de insomnie, ci pentru că ceasul îmi amintea de existența timpului. Fiecare tic-tac era pentru mine ca o bătaie în porțile morții. Cînd mă culcam în pat și în întuneric se mai vedea doar conturul albicios al ferestrei, ticăitul ceasului se asemăna cu zgomotul roților unui tren care mă duce spre moarte.

Era atît de scurt un ticăit, dar era destul ca să mă cufunde într-o tristețe doborâtore, într-o tristețe din care nu credeam că voi ieși vreodată. Era îngrozitor să știu că eu nu-mi voi putea întoarce timpul vieții nici măcar cu un singur ticăit. Mă sfîșiam să simt cum dispare în neființă pentru totdeauna și irecuperabil sunetul acela monoton și trist.

Acest sentiment îl retrăiam mai cu seamă seara, la culcare. Dar adevărata tristețe și singurătate mă copleșeau în casele străine, chiar și la bunica, unde mă adormea un ceas mare, sovietic. Atunci mă gîndeam ce deprimant ar fi să aud astfel de ceasuri toată ziua, dar totodată îmi dădeam seama că ele ticăie oricum, chiar și atunci cînd eu nu le aud. Orice aș fi făcut și oriunde m-aș fi dus, timpul trecea.

Singurul rost pe care îl mai vedeam era să urmăresc cît mai atent trecerea timpului, să o înregistrez, să o explic. A fost cea mai dureroasă ocupație din viața mea, dar n-a fost fără rost.

Am început să văd trecerea timpului în orice: în frunzele care cad sau doar se mișcă, în orice schimbare, în orice cuvînt sau gest care erau înghițite imediat de trecut ca de un stol de piranii. Eu însumi rămîneam nemișcat și neputincios în fața trecutului care mă înghițea încetul cu încetul.

Trecerea timpului se poate măsura cu orice. O măsuram cu hainele din care creșteam, cu oamenii care mureau sau se căsătoreau. Nimic nu oprește trecerea timpului. Și cei îndrăgostiți pot spune:

iată, sîntem cu o atingere mai aproape de moarte, sîntem cu o îmbrățișare, cu un sărut mai aproape de moarte.

Sîntem întotdeauna mai aproape. De multe ori mă surprind asupra aceluiași gând în timpul Liturghiei, cînd preoții și diaconii își dau sărutul iertării și al dragostei înainte de a se împărtăși cu Trupul și Sângele lui Hristos. Atunci ei se cuprind și, sărutîndu-se pe umăr, zic: „Hristos în mijlocul nostru”, iar celălalt răspunde: „Este și va fi”.

Ce minunat! Atunci sînt cu adevărat cu un sărut mai aproape de moarte, dar și mai aproape de Viață. Pentru un singur lucru mă rog atunci: ca sărutul acesta să mă apropie anume de Viață, și nu de moarte.

Cuprins

<i>Cuvînt înainte</i>	5
De ce se sting luminile în discoteci?	7
Între Freud și Hristos.....	22
Donjuani și Cicioline.....	48
Prima dragoste	62
Ce mi-a plăcut să înțeleg din <i>Pacientul englez</i>	71
Cum ne uităm la homosexuali	92
Rușinea de dinaintea spovedaniei.....	121
A fi sau a nu fi.....	130
Valențele freudiene ale artei contemporane	136
Teoria subconștientului, un plagiat tîrziu	146
Cu un sărut mai aproape de moarte	156

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.

Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3,
031216, București

Tel.: 021-320.61.19; fax: 021-319.10.84

e-mail: editura@sophia.ro

www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă
cele mai bune cărți de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filozofie
apărute la edituri de prestigiu.

Plata se face ramburs la primirea cărților;
taxele poștale sînt suportate de Supergraph.

Vă așteptăm la

LIBRĂRIA SOPHIA

str. Bibescu Vodă nr. 24,

040152, București, sector 4

(lîngă Facultatea de Teologie)

tel. 0722.266.618

www.librariasophia.ro

*Sacrifică puțină vreme
pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!*

Tiparul executat la **S.C. LUMINA TIPO s.r.l.**

str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București

tel/fax 211.32.60; tel. 212.29.27

E-mail: **office@luminatipo.com**

www.luminatipo.com

„**O** carte cu un titlu foarte incitant, *Între Freud și Hristos*, este, de fapt, o sumă de eseuri cu o puternică fibră poetică văzută cu un ochi poetic, dar un ochi poetic care s-a încărcat de substanță religioasă”. / Nicolae LEAHU /

„**I**eromonahul Savatie Baștovoi, poet, eseist și prozator, este unul dintre acei scriitori pe care îți face plăcere să-i citești orice ar scrie. Scrie frumos și pilduitor, scriitura sa este încărcată de substanță, iar cuvintele-i sînt tămăduitoare pentru minte și suflet. *Între Freud și Hristos* nu este doar o altă critică a (post)modernității. Acest volum, care reunește o serie de eseuri pe care părintele Savatie le-a scris în ultimii ani, este mai presus de toate o pildă de profundă inspirație ortodoxă, o învățătură duhovnicească adresată tinerilor și generației de astăzi.” / Dragoș MOLDOVANU /

Cartea *Între Freud și Hristos* este la a șaptea ediție, fiind tradusă recent în Macedonia prin strădania fraților de la Mănăstirea Zrze și cu sprijinul Ministerului Culturii al Republicii Macedonia.

9 789738 844292